

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kristýna Urbanová

**Správa společného jmění manželů v zákonném
režimu**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Michael Zvára, LL.M., Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): [11. 06. 2024]

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.
Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 132 495 znaků včetně mezer.

Kristýna Urbanová

V Praze dne 11.06.2024

Obsah

Úvod.....	1
1 Historický přehled právní úpravy společného jmění	3
1.1 Období První republiky	3
1.2 Po roce 1948	5
1.3 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník	6
1.4 Po roce 1989	8
2 Společné jmění manželů	9
2.1 Vznik	11
2.2 Zánik.....	12
2.3 Obsah.....	12
2.3.1 Aktiva v zákonném režimu	13
2.3.2 Pasiva v zákonném režimu	16
3 Instituty úzce související se společným jměním	19
3.1 Rodinná domácnost manželů, rodinná domácnost, společná domácnost	19
3.2 Základní vybavení rodinné domácnosti.....	20
3.3 Obvyklé vybavení rodinné domácnosti	21
3.3.1 Vznik, obsah podmínky a funkce institutu	23
4 Správa společného jmění v zákonném režimu.....	27
4.1 Manželská solidarita	28
5 Běžná správa společného jmění manželů	33
6 Ostatní správa společného jmění manželů	35
6.1 Nahrazení souhlasu manžela soudem	36
6.2 Konflikt dobrověrného nabyvatele a ochrany opomenutého manžela	38
6.2.1 Věci zapsané ve veřejném seznamu	39
6.2.2 Věci nezapsané ve veřejném seznamu	42
6.2.3 Návrhy <i>de lege ferenda</i>	46
7 Podnikání a správa společného jmění manželů.....	48
7.1 Použití části ze společného jmění k nabytí podílu v obchodní korporaci.....	50
7.1.1 Nabytí obchodního podílu od neoprávněného	52
7.1.2 Správa podílu v obchodní korporaci	52
7.1.3 Nabytí družstevního podílu v bytovém družstvu	53
Závěr.....	55

Seznam zkratek	57
Seznam použitých zdrojů	58
Abstrakt	64
Klíčová slova:.....	64
Abstract	65
Key words:	65

Úvod

Tématem této diplomové práce je „Správa společného jmění manželů v zákonném režimu“. Správa společného jmění je důležitou částí rodinného práva, která prošla jen v průběhu posledního století významnými změnami, které odrážely jak kulturní, tak politické transformace společnosti. Toto téma je aktuální a relevantní pro velkou skupinu lidí, neboť k roku 2021 bylo dle sčítání obyvatel přes 45 % sečtených lidí nad 15 let v manželském svazku.¹

Úvod práce je věnován historickému přehledu právní úpravy společného jmění manželů na českém území. Tento přehled poskytuje nezbytný kontext pro pochopení současné právní úpravy, která je výsledkem dlouhého vývoje. Počínaje obdobím Rakouska-Uherska a Československé republiky přes dramatické změny po roce 1948 až po zásadní reformy po roce 1989. Všechny tyto etapy přispěly k formování současného právního rámce.

Další část práce se zaměřuje na definici a obsah společného jmění manželů v zákonném režimu. Tato část práce analyzuje, co vše spadá do společného jmění. Zvláštní pozornost je věnována pojmům, které úzce souvisí s manželským majetkovým právem a jsou důležité i ve vztahu ke správě společného jmění, jakými jsou například *rodinná domácnost manželů* či *obvyklé vybavení rodinné domácnosti*.

Jádro práce tvoří rozbor zákonného režimu správy společného jmění. Tato část se věnuje zejména principu manželské solidarity a rozdělení správy na běžnou a ostatní správu. Následující kapitola práce se zabývá konflikty, které vznikají při neběžné správě společného jmění v případě absence souhlasu jednoho z manželů. Zde je analyzována problematika střetu práv opomenutého manžela a práv dobrověrných osob. Občanský zákoník poskytuje právní ochranu manželovi, který nebyl vůbec informován nebo který nesouhlasil s určitou transakcí, která se nedá považovat za běžnou správu. Ochrana poskytnutá opomenutému manželovi se ale dostává do konfliktu s právy třetích osob, zejména dobrověrných nabyvatelů.

Závěrečná část diplomové práce se věnuje podnikání jednoho z manželů ve vztahu ke správě společného jmění, zejména pak použití části ze společného jmění na nabytí podílu v obchodní korporaci a správě podílu v obchodní korporaci.

¹ *Rodinný stav* [online]. 2021 [cit. 2024-05-26]. Dostupné z: <https://scitani.gov.cz/rodinny-stav>.

Cílem této diplomové práce je analyzovat a zhodnotit aktuální právní úpravu správy společného jmění v zákonném režimu, upozornit na některé praktické problémy a navrhnout možná řešení *de lege ferenda*. Práce nabízí komplexní pohled na tuto právní oblast a poskytuje užitečné poznatky.

1 Historický přehled právní úpravy společného jmění

Tato kapitola je věnována krátkému představení historického vývoje právní úpravy společného jmění ve 20. století na českém území. Historie právní úpravy společného jmění manželů je bohatá a procházela různými změnami a úpravami, které odrážely jak kulturní, tak politické změny společnosti.

Lze sledovat tendenci k přerodu z odděleného majetku manželů po moderní koncept společného jmění, který je platný a účinný nyní.

V následujících podkapitolách budou blíže představeny změny, které se udály v klíčových etapách naší historie v minulém století, a které ilustrují, jak se právní normy přizpůsobovaly měnícím se společenským podmínkám. To poskytuje kontext pro současnou právní úpravu.

1.1 Období První republiky

Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 zůstal na českém území v platnosti i nadále novelizovaný rakouský obecný zákoník občanský (dále jen „OZO“), který byl přijat recepčním zákonem č. 11/1918 Sb.² Na slovenském území však i nadále platilo právo uherské, což vedlo k přetrvávajícímu právnímu dualismu i v novém státě. Tento dualismus znamenal, že na českém a slovenském území platily odlišné právní normy, což mělo vliv i na úpravu manželského majetkového práva.

Již v roce 1919 byla přijata novela, zákon č. 320/1919 Sb., známá jako „rozlukový zákon“.³ Tato novela výrazně omezila církevní vliv na manželství, jelikož církevní sňatek se stal pouze fakultativním a byly jednotně zformulovány důvody rozluky (viz § 13 zákona č. 320/1919 Sb.).⁴ Rozluka měla v zásadě stejné právní následky jako dnešní rozvod.⁵ Tento přístup lze považovat za krok k modernímu liberálnímu pojetí rozvodu.⁶ Avšak dosáhnout rozluky bylo mnohem obtížnější, neboť důvody byly stanoveny taxativně. Důvodem rozluky mohlo například být, jestliže ukládal jeden manžel druhému o život či zdraví.

² ŠÍNOVÁ, Renáta a ŠMÍD, Ondřej. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 71.

³ KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3, s. 141.

⁴ Tamtéž.

⁵ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Studijní texty. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. ISBN 978-80-86429-87-8, s. 209.

⁶ RADVANOVÁ, Senta a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Beckovy právnícké učebnice. Praha: C.H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2, s. 7.

V následujících letech bylo přijato ještě několik dílčích novelizací, které dále upravovaly rodinné právo. Například zákon č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských nebo zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení.⁷ Tyto zákony přispěly k modernizaci a humanizaci právních norem v oblasti rodinného práva na dnešním území České republiky.

Na celém českém území převažoval manželský majetkový režim oddělených majetků, neboť OZO byl založen na tomto principu, nicméně OZO však zároveň umožňoval manželům smluvně vytvořit společenství statků (srov. § 1233 OZO).⁸ Této možnosti však nebylo hojně využíváno a přetrvávalo tradiční oddělení majetku.⁹ Princip odděleného majetku byl typický pro tehdejší západoevropské manželské majetkové právo, kam se řadilo i české území.¹⁰

Zatímco na dřívějším rakouském území platil obecný zákoník občanský, na území bývalého Uherska, tedy na Slovensku, převažovalo především právo obyčejové s několika málo psanými normami.¹¹ Z toho důvodu se na území dnešního Slovenska lišil i manželský majetkový režim. Existoval zde zvláštní majetkový režim, který se nazýval koakvizice.¹² Ta představovala „*majetek nabytý během skutečného spolužití manželů a jeho výše se zjišťovala tak, že se od konečného majetku, který existoval při skončení manželského spolužití, odečítala hodnota počátečních majetků manžela a manželky, stejně jako hodnota majetku nabytého jedním z nich za trvání manželství ze zvláštního důvodu zejména děděním a nabytím daru*“¹³. K realizaci došlo tedy teprve tehdy, když došlo k rozdělení koakvizice.¹⁴ Během manželství měl na starost správu konkrétních částí majetku zpravidla ten manžel, který jej přinesl do společného majetku ze svého výlučného

⁷ KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3, s. 141.

⁸ DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 38.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie Rodiny*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 229 prostřednictvím ¹⁰ DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 4.

¹¹ KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3, s. 142.

¹² DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 39.

¹³ LUBY, Štefan. *Dějiny soukromého práva na Slovensku*. Bratislava: Iura Edition, 2002, s. 322 prostřednictvím DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 39.

¹⁴ DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 39.

vlastnictví.¹⁵ Avšak koakvizice se uplatňovala pouze mezi neurozenými lidmi, nikoliv mezi šlechtou.¹⁶

Po celé období první republiky panovala snaha rekonstruovat občanské právo a sjednotit tak právní poměry na celém území, aby byl odstraněn právní dualismus. Tyto snahy však narážely na různé překážky a rekonstrukční práce se nikdy nepodařilo dotáhnout do konce.¹⁷

1.2 Po roce 1948

Po druhé světové válce a únorovém převratu v roce 1948 došlo k přijetí zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném (dále jen „zákon o právu rodinném“), který vstoupil v platnost 1. ledna 1950. Tento zákon vyčlenil rodinné právo z obecného občanskoprávního kodexu. Toto rozdělení tradiční civilistické agendy do samostatných zákonů bylo typické pro socialistický právní řád.¹⁸

Tento zákon byl inspirován sovětským pojetím rodinného práva¹⁹, obecně panovala snaha odstranit tradiční principy civilního práva a prosazovat kogentní úpravu²⁰. Zákon přinesl řadu změn, předně jej bylo třeba vždy interpretovat v souladu s Ústavou 9. května.²¹ Zákon rovněž umožnil rozvod (viz § 30 zákona o právu rodinném), avšak proti dnešní právní úpravě bylo dosažení rozvodu hůře dosažitelné, protože manželství nebylo možné rozvést, pokud by to bylo proti zájmu nezletilých dětí (srov. § 30 odst. 2 zákonu o právu rodinném).

Zákon o právu rodinném také zavedl povinný civilní sňatek, který bylo třeba uzavřít před národním výborem.²² Tento krok byl v souladu s ideologickými cíli tehdejšího režimu,

¹⁵ DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 39.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3, s. 141.

¹⁸ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-741-6. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a8c78fd0-cc69-11e3-aec3-005056827e52>, s. 512.

¹⁹ KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3, s. 152.

²⁰ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-741-6. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a8c78fd0-cc69-11e3-aec3-005056827e52>, s. 507.

²¹ KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3, s. 152.

²² *Komentář k zákonu o právu rodinném*. 3. vyd. Praha: Orbis, 1954. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:4e83f690-c3a9-11e7-9c14-005056827e51>, s. 30.

který usiloval o redukci vlivu náboženství na veřejný i soukromý život. Současně poprvé zavedl na českém území zákonné majetkové společenství manželů.²³

Dle § 22 zákona o právu rodinném je součástí zákonného majetkového společenství jmění to, co „*nabude kterýkoliv z manželů v době trvání manželství – vyjma to, čeho nabude dědictvím nebo darem, a to, co slouží jeho osobním potřebám nebo výkonu jeho povolání*“. Také zakotvuje poprvé institut obvyklé a ostatní správy (srov. § 23 zákona o právu rodinném). V obvyklých záležitostech směl jednat každý manžel samostatně, ve všech ostatních bylo třeba souhlasu druhého manžela.²⁴ Právní úprava tedy byla podobná té nynější.

I když tento institut přináší výrazné změny oproti na slovenském území dříve platné koakvizici, důvodová zpráva připustila, že se jedná o její obdobu.²⁵

K přednostem tohoto zákona lze říct, že přinesl vytoužené sjednocení předpisů na území celého Československa²⁶ a také, že zrovnoprávnil nemanželské děti na roveň manželských.²⁷

1.3 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Další výrazné změny nastaly účinností občanského zákoníku z roku 1964, který byl přijat jako zákon č. 40/1964 Sb. Tento občanský zákoník byl silně ovlivněn ideologickými zásadami tehdejšího režimu.²⁸

Zákoník přinesl zásadní změnu spočívající v tom, že úprava majetkových poměrů se nově stala součástí občanského zákoníku.²⁹ Přesto došlo i k přijetí nového zákona č. 94/1963 Sb., o rodině.

²³ DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 40.

²⁴ *Komentář k zákonu o právu rodinném*. 3. vyd. Praha: Orbis, 1954. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:4e83f690-c3a9-11e7-9c14-005056827e51>, s. 94.

²⁵ DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 41.

²⁶ KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3, s. 153.

²⁷ Tamtéž, s. 157.

²⁸ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-741-6. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a8c78fd0-cc69-11e3-aec3-005056827e52>, s. 521.

²⁹ KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3, s. 159.

Tento zákon se však nyní zaměřoval pouze na osobní poměry v rodině, nikoliv na majetkové záležitosti,³⁰ například nadále vyžadoval obligatorní civilní sňatek.³¹

Podle ustanovení § 500 odst. 1 občanského zákoníku 1964 (v původním znění) zaniklo dřívější majetkové společenství manželů ve formě zákonného majetkového společenství manželů a bylo nahrazeno bezpodílovým spoluvlastnictvím manželů.³²

Součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů bylo podle § 143 občanského zákoníku 1964 vše, „co může být předmětem osobního vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů“. Pohledávky ani dluhy tam nepatřily.³³

Opět docházelo k rozlišení běžných a ostatních záležitostí, ke kterým bylo potřeba souhlasu druhého manžela.³⁴

Občanský zákoník 1964 rovněž upravoval další majetkové poměry v rodině, jako je společné užívání bytu manžely a společné užívání pozemku.³⁵

Tuto právní úpravu provázelo mnoho problémů, například kvůli tomu, že OZ 1964 nezakotvil institut relativní neplatnosti, což neumožňovalo zhojit dodatečným souhlasem neplatnost právního jednání spočívající v dispozici manžela s majetkem bez souhlasu druhého manžela.³⁶ To vedlo zákonodárce k přijetí novely provedené zákonem č. 131/1982 Sb., který znovu zavedl institut relativní neplatnosti.³⁷

³⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů v judikatorní retrospektivě – aneb stručný příspěvek k problematice kontinuity dřívější rozhodovací praxe v poměrech stávající úpravy*. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 2 [online]. Nakladatelství Karolinum, 2022, 2022(2), s. 67-79 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: doi:10.14712/23366478.2022.18, s. 67.

³¹ KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3, s. 160.

³² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů v judikatorní retrospektivě – aneb stručný příspěvek k problematice kontinuity dřívější rozhodovací praxe v poměrech stávající úpravy*. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 2 [online]. Nakladatelství Karolinum, 2022, 2022(2), s. 67-79 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: doi:10.14712/23366478.2022.18, s. 68.

³³ DVORÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 43.

³⁴ KRATOCHVÍL, Zdeněk (ed.). *Nové občanské právo. Praktické příručky*. Praha: Orbis, 1965, s. 229.

³⁵ Tamtéž, s. 228.

³⁶ DVORÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 43.

³⁷ Tamtéž.

1.4 Po roce 1989

Po převratu v roce 1989 zůstal OZ 1964 nadále v platnosti, ačkoliv v něm došlo k mnoha významným změnám. Ty zásadní nastaly po roce 1989, kdy došlo například ke zrušení kategorie osobního, soukromého a socialistického vlastnictví, čímž byly odstraněny omezení týkající se toho, co může být součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů³⁸, ale také k dalším změnám reflektujícím zrození nové demokratické republiky jakožto právního státu.

V roce 1998 byl pojem *bezpodílové spoluvlastnictví manželů* změněn a byl nahrazen pojmem *společné jmění manželů*, a to zákonem č. 91/1998 Sb.³⁹ Nový termín *společné jmění manželů* zahrnuje jak aktiva, tak i pasiva, což znamená, že majetek i dluhy jsou sdíleny oběma manžely.

Kvůli poměrně strohé a v některých případech neurčité právní úpravě vznikla bohatá judikatura, která tyto nedostatky kompenzovala.⁴⁰ Přestože tuto judikaturu nelze plně aplikovat i za účinnosti nynějšího občanského zákoníku, mnoho z jejich rozhodnutí zůstává i nadále relevantních.

Občanský zákoník 1964 platil i s četnými novelizacemi úctyhodných 50 let a nahrazen byl až zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jehož účinnost nastala k 1. lednu 2014. Jedním z jeho klíčových cílů bylo znovuzavedení propojení norem rodinného práva s normami civilního práva. Tento krok sjednocuje a zjednodušuje právní úpravu.

38 PSUTKA, Jindřich. Společné jmění manželů v judikatorní retrospektivě – aneb stručný příspěvek k problematice kontinuity dřívější rozhodovací praxe v poměrech stávající úpravy. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 2* [online]. Nakladatelství Karolinum, 2022, 2022(2), s. 67-79 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: doi:10.14712/23366478.2022.18, s. 68.

39 PSUTKA, Jindřich. Společné jmění manželů v judikatorní retrospektivě – aneb stručný příspěvek k problematice kontinuity dřívější rozhodovací praxe v poměrech stávající úpravy. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 2* [online]. Nakladatelství Karolinum, 2022, 2022(2), s. 67-79 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: doi:10.14712/23366478.2022.18, s. 68.

40 Tamtéž.

2 Společné jmění manželů

Pojem *společné jmění manželů* je součástí našeho právního řádu již od 1. srpna 1998, kdy došlo k nahrazení staršího pojmu *bezpodílové spoluvlastnictví manželů* novelizací tehdejšího občanského zákoníku. Současný občanský zákoník převzal pojem *společné jmění manželů* a upravuje ho zejména v části druhé, hlavě I, dílu 4., oddílu 2, konkrétně v § 708 a následujících ustanoveních.

Nicméně další související instituty s manželským majetkovým právem, jakými jsou úprava obvyklého vybavení rodinné domácnosti, úprava vyživovací povinnosti manželů či úprava rodinného závodu, nalezneme již od § 687 OZ.

Úprava společného jmění v těchto paragrafech není komplexní a na společné jmění se budou, jakožto na majetkový vztah, vztahovat i další části občanského zákoníku.⁴¹ Kromě části druhé OZ můžeme úpravu majetkových poměrů manželů nalézt i v rámci dědického práva, kde je upraveno postavení pozůstalého manžela a jeho právo na zaopatření.⁴²

Zvláštní význam má § 712 OZ, který stanoví, že „*Není-li v této části zákona stanoveno jinak, použijí se pro společné jmění obdobně ustanovení tohoto zákona o společnosti, popřípadě ustanovení o spoluvlastnictví.*“ Toto ustanovení zařazuje společné jmění mezi případy právních společenství, tedy začleňuje ho mezi instituty, kdy více osob tvoří právní společenství bez samostatné právní subjektivity.⁴³

Společné jmění manželů je zvláštní právní forma spoluvlastnictví dvou osob, která může vzniknout zásadně jen mezi manželi. Tedy nevzniká ani mezi registrovanými partnery. Je ale možné v duchu principu autonomie vůle, aby si osoby smluvně upravily vlastnictví ke společně vlastněné věci obdobným způsobem. Tento smluvní vztah však bude pouze relativní, bez účinku vůči třetím osobám; společné jmění zde nevznikne.⁴⁴

Součástí tohoto spoluvlastnictví jsou aktiva i pasiva, což vyplývá již z pojmu „jmění“, neboť občanský zákoník v § 495 odlišuje pojem jmění od pojmu majetek, kdy jmění je chápáno širěji, tvoří ho veškerý majetek, a navíc také dluhy. Úprava je tedy výrazně odlišná od jiných forem

⁴¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7. s. 8.

⁴² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 74.

⁴³ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7. s. 8.

⁴⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a ŠMÍD, Ondřej. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 154.

spoluvlastnictví, jelikož by bylo v krajním případě možné, aby ve společném jmění manželů nebyl žádný majetek (aktiva).⁴⁵

Společné jmění manželů můžeme tedy definovat jako majetkové společenství, jehož součástí jsou aktiva (majetek) i pasiva (dluhy), tedy slovy zákona vše, „*co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů*“.⁴⁶

Dalším charakteristickým rysem společného jmění manželů je, že se vyznačuje rovností obou manželů jak obecně, tak i ve vztahu ke jmění, tedy absencí podílů, neboť OZ říká v § 687 odst. 1, že „*Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva*“.

Teprve až v případě zániku a vypořádání společného jmění se vychází z toho, že podíly manželů jsou stejné (§ 742 odst. 1 písm. a) OZ), což je korigováno principem zásluhovosti (jak ve vztahu k nabytému majetku, tak ve vztahu k péči o rodinu), přihlíží se také potřebám nezaopatřených dětí. V neposlední řadě má každý z manželů právo žádat, aby mu bylo nahrazeno to, co vynaložil ze svého výhradního majetku na společný majetek a naopak.

Podíly nelze ani smluvně modifikovat⁴⁷ (lze například vyřadit konkrétní majetek ze společného jmění, ale ve chvíli, kdy se stane součástí společného jmění, mají oba manželé stejný nárok).

Zákonodárce společné jmění rozeznává ve třech odlišných režimech, kterými jsou:

- a) režim zákonný (§ 709 až 715 OZ);
- b) režim smluvní (§ 716 až 723 OZ);
- c) režim založený rozhodnutím soudu (§ 724 až 728 OZ).

Mimo tyto režimy ale lze, opět ve shodě se zásadou autonomie vůle, uzavřít manželství a dohodnout se na režimu oddělených jmění (§ 729 OZ), což může znamenat, že v takovém případě společné jmění manželů vůbec nevznikne. Také je však možné zrušit společné jmění až po vzniku dohodou či vyhradit vznik společného jmění ke dni zániku manželství (srov. § 717 odst. 1 OZ).

Existují také i další důvody zániku společného jmění, jakými jsou například uložení trestu propadnutí majetku (§ 66 TZ), prohlášení konkursu za trvání manželství (§ 268 odst. 1 IZ) nebo zrušení společného jmění rozhodnutím soudu.⁴⁸

⁴⁵ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 1.

⁴⁶ Dle § 708 odst. 1 OZ.

⁴⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 75.

⁴⁸ Tamtéž.

2.1 Vznik

Společné jmění vzniká uzavřením manželství, vždy spojuje svou existenci s existencí manželství, a proto nemůže vzniknout dříve, než vznikne manželství.⁴⁹

Právní nauka rozeznává dva odlišné přístupy k tomu, zda společné jmění skutečně vzniká uzavřením manželství i v případě, že spolu manželé dosud žádná aktiva ani pasiva nenabyli a společné jmění v takovém případě nic neobsahuje. Dle J. Dvořáka a J. Spáčila⁵⁰ či S. Radvanové a M. Zuklínové⁵¹ společné jmění nevzniká uzavřením manželství, nýbrž až okamžikem, kdy manželé nabydou první majetek. Naopak dle jiných autorů⁵² vzniká společné jmění od samého počátku uzavřením manželství. Autorka práce se též přiklání k tomuto názoru, neboť se domnívá, že v případě pochybností o okamžiku vzniku společného jmění by byla narušena právní jistota manželů i třetích osob.

Dá se tedy říci, že pro společné jmění je nezbytná podmínka existence manželství, ale pro manželství není nezbytná existence společného jmění.⁵³ Manželství bez společného jmění může vzniknout či existovat jak dobrovolně smluvním vyhrazením vzniku společného jmění až k okamžiku zániku manželství či smluvením režimu oddělených jmění (§ 717 OZ), tak nedobrovolně prohlášením konkursu (§ 268 odst. 1 IZ), uložením trestu propadnutí majetku (§ 66 TZ) či zrušením společného jmění rozhodnutím soudu (§ 724 OZ).

Nutno ale podotknout, že společné jmění existuje i v případě smluvního vyhrazení vzniku společného jmění k okamžiku zániku manželství a smluvených režimů oddělených jmění alespoň v rozsahu obvyklého vybavení rodinné domácnosti, neboť to nelze nijak zúžit⁵⁴ (více v kapitole 3.3 Obvyklé vybavení rodinné domácnosti).

⁴⁹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7. s. 15.

⁵⁰ DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7.m, s. 52.

⁵¹ RADVANOVÁ, Senta a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2, s. 47.

⁵² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7. s. 15.

⁵³ Tamtéž, s. 16.

⁵⁴ RADVANOVÁ, Senta a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2, s. 47.

2.2 Zánik

Společné jmění musí zaniknout nejpozději skončením manželství, ale může být zrušeno i dříve na základě zákona.⁵⁵

Manželství může zaniknout rozvodem (§ 755 a následující OZ), smrtí jednoho z manželů (§ 764 odst. 1 OZ) a také byl-li jeden z manželů prohlášen za mrtvého (§ 764 odst. 2 OZ).

Zákonnými důvody pro zrušení společného jmění jsou pravomocný výrok o trestu propadnutí majetku (§ 66 odst. 4 TZ) nebo prohlášení konkurzu dle § 268 odst. 1 IZ.

Také může dojít k tomu, že si manželé smluvně upraví práva a povinnosti k již existujícímu společnému jmění dle § 716 odst. 1 OZ, například tak, že společné jmění zúží.

Poté, co dojde ke zrušení nebo i zúžení, musí dojít také k vypořádání (§ 736 a následující OZ). Nebude-li tomu tak, zákon stanoví v § 741 OZ nevyvratitelnou právní domněnku, že se společné jmění vypořádalo dle pravidel v tomto ustanovení.

Vypořádáním rozumíme proces, ve kterém se množina jmění ze společného jmění přerozdělí do vlastnictví jednoho či druhého z manželů či se přikáže do podílového spoluvlastnictví.⁵⁶ Tímto procesem se zajišťuje, aby každý z manželů obdržel spravedlivý podíl odpovídající jeho příspěvku do manželství a potřebám nezaopatřených dětí.

Zákon stanoví (§ 736 OZ in fine), že dokud nedojde k vypořádání, použijí se ustanovení o společném jmění přiměřeně.

2.3 Obsah

Obsahem společného jmění ve všech režimech mohou být všechna aktiva a pasiva, která splňují podmínky dané § 708 odst. 1 OZ, kterými jsou:

- a) náleží manželům;
- b) mají majetkovou hodnotu;
- c) nejsou vyloučena z právních poměrů.

To znamená, že součástí společného jmění nemohou být předměty bez majetkové podstaty, jakými jsou osobnostní práva,⁵⁷ a dále se musí jednat o předměty obchodovatelné,

⁵⁵ RADVANOVÁ, Senta a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2, s. 47.

⁵⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta a ŠMÍD, Ondřej. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8, s. 172.

⁵⁷ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 18.

tedy ne například výbušniny⁵⁸ či orgány. „Tyto podmínky musí být dány kumulativně.“⁵⁹ To můžeme dovodit z podstaty tohoto ustanovení, které chrání veřejný pořádek a práva týkající se postavení osob. V další kapitole práce rozebere, co přesně je součástí zákonného režimu dle § 709 OZ.

2.3.1 Aktiva v zákonném režimu

Občanský zákoník v § 709 odst. 1 nejdříve negativním výčtem definuje, co vše je součástí společného jmění „(...) s výjimkou toho, co:

- a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů,
- b) nabyt darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v porřízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,
- c) nabyt jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,
- d) nabyt jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,
- e) nabyt jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.“

A dále v dalších odstavcích kazuisticky pozitivně vyjmenovává, co do společného jmění patří:

„(2) Součástí společného jmění je zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů.

(3) Součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva. To neplatí, pokud jeden z manželů nabyt podíl způsobem zakládajícím podle odstavce 1 jeho výlučné vlastnictví. Nabytí podílu nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev.“

Dále se k aktivům vyjadřuje § 711 odst. 2 OZ, který říká, že „Částky výdělků, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti se stávají součástí společného jmění v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyt možnost s nimi nakládat.“

⁵⁸ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela, David ELISCHER, Hana NOVÁ, Dita FRINTOVÁ, Ondřej FRINTA a Ondřej MOCEK. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek II (rodinné právo)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-464-4, s. 118.

⁵⁹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 19.

Následující odstavec číslo 3 říká, že pohledávky z výhradního majetku jednoho z manželů se stávají součástí společného jmění dnem splatnosti.

Podle důvodové zprávy je třeba doplnit dnes již poměrně obsoletní ustanovení § 3040 OZ, které upravuje věci nabyté v procesu restitucí, které jsou též vyjmuty ze společného jmění.⁶⁰ Naopak J. Fiala⁶¹ upozorňuje, že stále dobíhá spousta restitučních sporů, a proto nelze toto ustanovení považovat za obsoletní. Ačkoliv je zařazeno mezi ustanovení přechodná a závěrečná, komentářová literatura se shoduje, že tuto povahu nemá a bylo by vhodnější zařadit jej mezi manželské majetkové právo.⁶²

Z důvodové zprávy⁶³ dále vyplývá, že součástí společného jmění je nyní majetek sloužící k výkonu povolání jednoho z manželů, což je rozdíl proti historickým či zahraničním úpravám.⁶⁴

Z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu týkající se starého občanského zákoníku vyplývalo, že aby byla věc sloužící k výkonu povolání jednoho z manželů vyloučena ze společného jmění (v rozsudku ještě *bezpodílové spoluvlastnictví manželů*), musely by být naplněny následující předpoklady:

- a) výkon povolání manžela;
- b) věc byla nabyta za účelem, že bude sloužit jen tomu manželovi, který vykonává povolání;
- c) věc skutečně slouží pouze jednomu manželovi.⁶⁵

Toto vymezení není již nadále relevantní za účinnosti nového občanského zákoníku.

Výkladový problém by mohl představovat majetek, který je výlučným vlastnictvím pouze jednoho z manželů ve spojení s § 709 odst. 2 OZ, který říká, že součástí společného jmění je i zisk právě z tohoto výlučného majetku. Otázkou je, co vše a do jaké míry se dá ještě považovat za zisk, který bude spadat do společného jmění.

⁶⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 26.

⁶¹ FIALA, Josef. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a A KOL. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek VI (závazkové právo – druhá část)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-955-0, s. 1414.

⁶² Srov. např. KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 3239.

⁶³ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník* [online]. 2012, 1-598 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 175.

⁶⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 78.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2019, sp. zn. 222 Cdo 4659/2018, dostupné ze: www.nsoud.cz.

Lze si představit situaci, kdy manžel A vlastní již před vstupem do manželství nemovitou věc. Následně vstoupí do manželství s manželem B. Poté se rozhodne tuto nemovitou věc zpeněžit a nabyde zisk z jejího prodeje. Čistě jazykovým výkladem se dospěje k tomu, že i tento zisk musí být součástí společného jmění (srov. § 709 odst. 2 OZ). Na druhou stranu existuje ještě § 709 odst. 1 písm. d) OZ, který zásadně vylučuje ze společného jmění to, co nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výhradnímu vlastnictví. Soudy v této otázce zatím nerozhodovaly.⁶⁶ M. Zuklínová v komentáři k občanskému zákoníku⁶⁷ vykládá toto ustanovení tak, že se vztahuje na zisk z výlučného majetku očištěného o náklady, tedy omezuje ho na věci, které přináší nějaké plody – ať už faktické (úroda) či právní (nájem, úroky). Zpeněžení či směna věci, tj. právní jednání, při kterých původní věc zcela přestává být majetkem manžela (§ 709 odst. 1 písm. d) OZ), pod zisk nespadá, proto se v uvedeném příkladu zisk z nemovitosti společným jměním nestal.

Tento výklad je optimální, neboť se v takovém případě jedná pouze o transformaci výlučného majetku, který transformací nepřestává být výlučným majetkem jednoho z manželů. Pokud by se zisk interpretoval tak široce, že by zahrnoval i zisk ze zpeněžení výlučného majetku, šlo by o překročení zjevné vůle zákonodárce tento majetek nechat vyčleněný mimo společné jmění.

Mezi tradiční součásti společného jmění se zařazuje zejména mzdu či plat, příjmy z autorských odměn, odměny za užitné vzory, vynálezy a další předměty průmyslového vlastnictví, příjmy ze sociálního zabezpečení a další příjmy nepeněžité povahy nabyté některým způsobem předvídaným zákonem (např. vydržením, nálezem).⁶⁸

Součástí společného jmění naopak není pouhá pohledávka jednoho z manželů za bankou na vyplacení peněžní sumy na základě smlouvy o bankovním účtu. Finanční prostředky uložené na bankovním účtu součástí společného jmění být mohou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2021, sp. zn. 22 Cdo 3575/2020).

Z četné judikatury dále vyplývá, že součástí společného jmění jsou i prostředky z půjčky nebo věci, které byly těmito prostředky uhrazeny, a to i v případě že je půjčka výhradním

⁶⁶ MIKULÍN, Honza. *Prodej věcí ve výlučném vlastnictví – zisk může být součástí SJM*. ePeníze [online]. 2021 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.epenize.eu/prodej-veci-ve-vylucnem-vlastnictvi-zisk-muze-byt-soucasti-sjm/>.

⁶⁷ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela, David ELISCHER, Hana NOVÁ, Dita FRINTOVÁ, Ondřej FRINTA a Ondřej MOCEK. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek II (rodinné právo)*, 2. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-464-4. s. 123.

⁶⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 77.

závazkem pouze jednoho z manželů.⁶⁹ Ačkoliv se na všechny tyto případy vztahoval ještě OZ 1964, lze předpokládat, že tyto závěry jsou stále aktuální, neboť se dotčená ustanovení příliš nezměnila a zákonodárce tuto konkrétní situaci nijak neupravil.

Zajímavou otázkou řešenou judikaturou činí tzv. „Kindergeld“. Jedná se o jistou formu německé peněžní podpory pro rodiče pečující o dítě, přičemž oprávněnou osobou je zde tedy rodič, nikoliv dítě. Uvedená dávka není shodná s českou obdobou s tzv. přídavkem na dítě, protože „Kindergeld“ není testovaná dávka závislá na příjmu rodičů. Nejvyšší soud uvedl,⁷⁰ že tato dávka není vyloučena z režimu společného jmění, protože splňuje předpoklady uvedené v § 709 odst. 1 OZ.

Aktiva lze na rozdíl od pasiv nabýt i bez souhlasu druhého manžela.⁷¹

2.3.2 Pasiva v zákonném režimu

Aktuální občanský zákoník nenavázal na terminologii občanského zákoníku 1964 a nově rozlišuje mezi dluhem a závazkem. Dluhem se rozumí povinnost dlužníka uspokojit právo věřitele na plnění, které vyplývá ze závazku. Závazkem je tedy právní vztah mezi dlužníkem a věřitelem.⁷²

Do společného jmění patří dluhy převzaté za trvání manželství dle § 710 písm. a) OZ, ledaže „se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku.“ To znamená, že součástí společného jmění jsou dluhy, které se týkají majetku výhradně jednoho manžela, pouze a jen do výše zisku z tohoto majetku.

Například si lze představit, že manžel A vlastní výhradně nemovitou věc (dům), kterou se rozhodne zrekonstruovat pomocí prostředků z úvěru ve výši 300 000 Kč. Zisk z tohoto majetku vlastněného manželem A je za dobu trvání manželství ve výši 200 000 Kč (např. výnos nájmu). V souladu s tímto ustanovením to znamená, že součástí společného jmění bude pouze dluh ve výši 200 000 Kč, zbytek částky ve výši 100 000 Kč se součástí společného jmění nestane. Konkrétní případy ale mohou přinášet problémy, neboť zákon nestanoví, za jaké časové období se má zisk počítat a ani z jaké části majetku.⁷³

⁶⁹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. července 2017, sp. zn. 22 Cdo 2390/2017, dostupné ze: www.nsouid.cz.

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2022, sp. zn. 22 Cdo 3127/2020, dostupné ze: www.nssoud.cz

⁷¹ NOVOTNÝ, Petr; IVIČIČOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Právo pro každého. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4, s. 58.

⁷² PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 158, marg. č. 1.

⁷³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 80.

Dále nejsou součástí společného jmění dluhy dle § 710 OZ písmene b), které „převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny“. V případě, že se jedná o obstarávání běžných potřeb rodiny, nezáleží na tom, zda druhý manžel nesouhlasí s převzetím dluhu či o něm vůbec neví.⁷⁴ Jako běžné potřeby rodiny chápeme nákupy potravin, drogerie, platby za dodávky plynu či elektrické energie. Nejvyšší soud judikoval, že dohoda manželů o rozdělení placení za energie, která nesplňuje požadavek formy veřejné listiny dle § 716 odst. 2 OZ, nezakládá vynětí případného dluhu ze společného jmění a taková dohoda se považuje pouze za dohodu o správě společného jmění manželů ve smyslu § 713 odst. 1 OZ.⁷⁵

V dalším konkrétním případě, uzavře-li jeden z manželů půjčku a nepůjde-li přitom o běžnou záležitost, nepotřebuje k tomu souhlas druhého manžela. V takovém případě tento závazek není součástí společného jmění na rozdíl od prostředků z půjčky, které součástí společného jmění být mohou.⁷⁶

A contrario k § 710 OZ nepatří do společného jmění také dluhy výlučně každého z manželů převzatých před uzavřením manželství, stejně jako společné dluhy převzaté před uzavřením manželství.

Důvodová zpráva⁷⁷ dále stanoví, že lze převzít pouze dluhy soukromoprávní, aniž by přitom šlo o závazky z porušení právní povinnosti. Do společného jmění tedy nebudou patřit například pokuty za dopravní přestupky či dluhy za místní poplatky, jako je komunální odpad nebo poplatek za psa. Dále sem nepatří povinnost nahradit škodu (např. při ublížení na zdraví) a ani povinnost vzniklá na základě zákonem předvídané události (např. vznik povinnosti platit výživné v důsledku narození dítěte)⁷⁸ nebo dluhy vzniklé z povinnosti dané přímo zákonem (např. platby zdravotního pojištění).

Celkově můžeme shrnout, že do společného jmění patří:

- a) Dluhy převzaté za trvání manželství, které se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu manželů v rozsahu, který nepřesahuje zisk z tohoto majetku;

⁷⁴ Tamtéž, s. 79.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2018, sp. Zn. 20 Cdo 953/2018, dostupné ze: www.nsoud.cz.

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. Zn. 33 Cdo 373/2007, dostupné ze: www.nsoud.cz.

⁷⁷ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník* [online]. 2012, 1-598 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 175.

⁷⁸ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7. s. 43.

- b) Dluhy nabyté právním jednáním, které se týká společného jmění nebo jeho již existujících součástí;⁷⁹
- c) Dluhy převzaté oběma manželi;
- d) Dluhy, které převzal jen jeden z manželů se souhlasem druhého manžela;
- e) Dluhy, které převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého týkají-li se obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Slovo převzaté označuje, že manžel vzal dluh na sebe prostřednictvím právního jednání, zejména smlouvou, s úmyslem být takto povinen dluh splnit.⁸⁰

⁷⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 80.

⁸⁰ ZUKLÍNOVÁ Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela, David ELISCHER, Hana NOVÁ, Dita FRINTOVÁ, Ondřej FRINTA a Ondřej MOCEK. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek II (rodinné právo)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-464-4, s. 127.

3 Instituty úzce související se společným jměním

Tato kapitola představí některé důležité instituty rodinného práva, které mají úzkou souvislost s manželským majetkovým právem. Ve vztahu ke společnému jmění je důležitý zejména institut *obvyklého vybavení rodinné domácnosti*. Pro jeho správné pochopení je třeba představit i další související pojmy, jako je *rodinná domácnost manželů*, *rodinná domácnost* a v neposlední řadě *společná domácnost*. V občanském zákoníku je k nalezení však i podobný pojem, kterým je *základní vybavení domácnosti*, jeho význam a použití je však velmi odlišné. Rozlišení těchto pojmů bude důležité i pro další kapitoly.

Zákon užívá často i samostatný pojem *domácnost* „jako hospodářskou jednotku tvořenou lidmi a souborem určitých majetkových složek“.⁸¹ Tento pojem ale nemá většinou⁸² přímou relevanci k tématu práce, a proto se jím nebude dále zabývat.

Žádný z těchto pojmů se neužije pro registrované partnerství (srov. § 3038 OZ).

3.1 Rodinná domácnost manželů, rodinná domácnost, společná domácnost

Občanský zákoník nenabízí definici pro žádný z těchto pojmů. Po prozkoumání jeho systematiky lze zjistit, že termín *společná domácnost* se nachází především v ustanoveních týkajících se běhu promlčecí lhůty (§ 646 OZ) a zastoupení členem domácnosti (§ 49 OZ), v některých ustanoveních o dědění (§ 1636 a násl. OZ), také u institutu nájmu bytu zvláštního určení (§ 2301 OZ) a při přechodu práva na pojistitele (§ 2820 OZ). Rodinná domácnost se vyskytuje zejména v části druhé v hlavě I OZ týkající se manželství, včetně institutu obvyklého vybavení domácnosti (§ 698 a následující a také § 3038 OZ), a dále v ustanoveních o péči o dítě (§ 885 a násl. OZ) a v některých ustanoveních o právu některých osob na zabezpečení (srov. § 1666 OZ). V několika málo případech (6) zákonodárce rozlišuje ještě pojem rodinná domácnost manželů, tento pojem se nachází zhruba na stejných místech jako pojem rodinná domácnost.

Z tohoto vyčerpávajícího výčtu vyplývá, že je třeba rozlišovat hlavně dva z nich, rodinnou domácnost (manželů) a společnou domácnost. Rodinná domácnost manželů se totiž po většinu času významově překrývá s rodinnou domácností.

⁸¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 43.

⁸² Například § 718 odst. 3 OZ nesprávně používá pojem *domácnost* namísto vhodnějšího *rodinná domácnost*.

Rodinnou domácnost tvoří typicky manželé (srov § 743 odst. 1 OZ) nebo rozvedení manželé (§ 753 OZ), případně i děti dle § 885 OZ. Také může být tvořena pouze rodičem s dětmi, popřípadě ještě společně s druhem rodiče (srov. § 885 a § 886 odst. 1 OZ). Nemohou ji tvořit registrovaní partneři (srov. § 3020 OZ). Je dobré říci, že neexistuje povinnost manželů vést rodinnou domácnost (a contrario § 758 OZ). Pokud ji už ale vedou, vztahují se na rodinnou domácnost některá speciální pravidla nehledě na to, zda nemovitá věc, ve které se rodinná domácnost nachází, patří do společného jmění, či je ve výlučném vlastnictví některého z manželů. Rodina také může vést simultánně více než jen jednu domácnost.⁸³

Nejdůležitější je pro účely této diplomové práce ustanovení § 747 OZ, které omezuje možnost nakládání s touto nemovitou věcí, zejména že ji jeden manžel nesmí bez souhlasu zcizit či zřídit jiné právo, které je neslučitelné s dalším bydlením rodiny. Více v kapitole 6.2.1.

Můžeme tedy shrnout, že rodinná domácnost je místem, které slouží k bydlení rodiny, zejména manželů a dětí.⁸⁴

Pojem společná domácnost je obsahově širší. Mohou ho tvořit jakékoliv alespoň dvě osoby, které spolu žijí a společně hospodaří. To znamená, že společnou domácnost nutně netvoří všechny osoby žijící společně, ale musí splňovat i druhou podmínku společného dělení nákladů (potažmo příjmů).⁸⁵ Z toho vyplývá, že rodinná domácnost je nutně vždy i společná domácnost, což naopak neplatí.

Je tedy zřejmé, že pro účely této práce má klíčový význam převážně rodinná domácnost.

3.2 Základní vybavení rodinné domácnosti

Základní vybavení rodinné domácnosti nalezneme v § 1667 OZ. Tento pojem se navzdory značné podobnosti v názvu liší od následujícího *obvyklého vybavení domácnosti*. Užívá se v souvislosti s právem pozůstalého manžela na určité vybavení z jejich společné rodinné domácnosti, i přestože není dědicem. Jedná se pouze o movité věci. Základní vybavení rodinné domácnosti zahrnuje pouze ty nejzákladnější věci, jako je základní nábytek, ložní prádlo

⁸³ KUBÁT, Ondřej. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 823, marg. č. 5.

⁸⁴ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Obvyklé vybavení rodinné domácnosti (pojem či institut stále záhadný)*. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Pocta Milaně Hrušákové. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. 978-80-7400-859-7, s. 373–374.

⁸⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 43.

nebo nádobí.⁸⁶ Ačkoliv jsou oba pojmy součástí manželského majetkového práva a jejich účelem je ochrana slabší strany,⁸⁷ základní vybavení rodinné domácnosti nemá relevanci ke správě společného jmění v zákonném režimu. Je tomu tak proto, že se užije zásadně až po smrti jednoho z manželů, kterou manželství končí čili ke správě společného jmění už nedochází.

3.3 Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti, jak již název napovídá, zahrnuje takové vybavení, které je součástí *rodinné domácnosti*. Jedná se o širší pojem než *základní vybavení rodinné domácnosti*.⁸⁸ Nalezneme ho v § 698 a § 699 OZ. Další zmínku o něm nalezneme v § 3038 OZ, jehož znění je následující: „*Věci náležející obvyklému vybavení domácnosti přestávají být dnem nabytí účinnosti tohoto zákona součástí společného jmění*“.

Z dikce zákona lze usuzovat, že zákonodárce vydělil obvyklé vybavení rodinné domácnosti ze společného jmění. Tento pojem se v tomto smyslu vyskytuje v českém právním řádu od účinnosti nového občanského zákoníku, OZ 1964 používal termín obvyklé vybavení společné domácnosti, které vždy bylo součástí společného jmění.⁸⁹ Obvyklé vybavení rodinné domácnosti je tedy vyčleněno mimo hlavní úpravu manželského majetkového práva a má kogentní povahu – nelze jej smluvně zúžit ani rozšířit.⁹⁰ V praxi to znamená, že i v případě smluveného režimu společného jmění dochází stále k aplikaci zákonných ustanovení týkajících se toho majetku, který náleží do obvyklého vybavení rodinné domácnosti. Odborná literatura i judikatura se však téměř shoduje, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti není a nemůže být odděleno, neboť chápat pojem obvyklé vybavení rodinné domácnosti odděleně od společného jmění přináší výkladovou nejistotu.⁹¹

⁸⁶ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475–1720). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. 978-80-7400-869-6, s. 449, marg. č. 21.

⁸⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, str. 44.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 33.

⁹⁰ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 96, marg. č. 1.

⁹¹ DVORÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 33.

Například M. Zuklínová⁹² upozorňuje na zjevnou rozporuplnost § 3038 OZ a vyzývá zákonodárce k nápravě. Zároveň tento paragraf interpretuje tak, že se nakládání s věcmi tvořícími obvyklé vybavení rodinné domácnosti, počínaje účinností nynějšího občanského zákoníku, řídí ustanoveními o obvyklém vybavením rodinné domácnosti nehledě na to, zda vlastnicky tyto věci spadají nebo nespádají pod společné jmění. Tento názor sdílí Nejvyšší soud ve svém rozsudku z 26. ledna 2023⁹³, který upozorňuje, že pokud by se § 3038 OZ vykládal doslovně, došlo by *ad absurdum* k interpretaci, že věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti do 1. ledna 2014 by nebyly nadále součástí společného jmění, zatímco věci nabyté po tomto datu by nadále součástí společného jmění zůstaly. Dále dodává, že pokud by věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti měly k 1. lednu 2014 přestat být součástí společného jmění, musel by zákonodárce stanovit formu nastavení pro změnu vlastnického režimu, což se nestalo. Nejvyšší soud uzavírá, že věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti jsou a mohou být součástí společného jmění. K opačnému názoru, tedy že obvyklé vybavení rodinné domácnosti již není součástí společného jmění, se přiklání J. Dvořák a kolektiv⁹⁴ či M. Slováček⁹⁵.

Autorka zastává jednoznačně názor, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti může i nadále být součástí společného jmění. V tomto případě nelze použít čistě jazykový výklad; je nutné vzít v potaz vůli zákonodárce posílit ochranu obvyklého vybavení rodinné domácnosti a ochranu opomenutého manžela, případně dětí, a interpretovat tak toto ustanovení toliko jako zdůraznění, že se na toto vybavení nadále vztahují speciální (pro opomenutého manžela), příznivější ustanovení § 698 a § 699 OZ. Pravděpodobně by však bylo vhodnější ustanovení § 3038 OZ vůbec nezahrnovat do občanského zákoníku, neboť by se tím na interpretaci institutu obvyklého vybavení rodinné domácnosti nic nezměnilo.

Lze shrnout, že součástí obvyklého vybavení domácnosti mohou být věci, které jsou:

- a) ve výlučném vlastnictví jen jednoho z manželů;
- b) ve spoluvlastnictví manželů;
- c) ve společném jmění manželů.

⁹² ZUKLÍNOVÁ Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela, David ELISCHER, Hana NOVÁ, Dita FRINTOVÁ, Ondřej FRINTA a Ondřej MOCEK. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek II (rodinné právo)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-464-4, s. 92.

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2023, sp. zn. 22 Cdo 3831/2022, dostupné ze: www.nsoud.cz.

⁹⁴ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jirí a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3, s. 251.

⁹⁵ SLOVÁČEK, Martin. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 761, marg. č. 5.

3.3.1 Vznik, obsah podmínky a funkce institutu

Existence obvyklého vybavení rodinné domácnosti je inherentně spjatá s existencí rodinné domácnosti, jak vyplývá již ze samotného názvu institutu. K tomu, kdo může tvořit rodinnou domácnost, viz výše.

Občanský zákoník stanoví dvě základní podmínky pro to, aby věc byla součástí obvyklého vybavení domácnosti. Zaprvé to mohou být pouze movité věci a zadruhé musí sloužit běžně nezbytným životním potřebám rodiny (srov. § 698 OZ). Uzavřením manželství tak vznikne nehledě na předmanželskou smluvní úpravu, kogentně, soubor movitých věcí.

Mělo by se patrně jednat o „normální“ soubor movitých věcí,⁹⁶ který průměrný člověk očekává pod obvyklým vybavením rodinné domácnosti. V případě sporů se hodnocení provádí ze subjektivně objektivní hlediska, tedy zkoumají se jak materiální podmínky u každé rodiny individuálně, tak i běžné potřeby všech rodinných domácností.⁹⁷ Vzhledem k tomu, že jde o širší pojem nežli základní vybavení rodinné domácnosti, patří sem jistě *a minori ad maius* i vše, co patřilo do tohoto základního vybavení, jako je nádobí, základní nábytek a ložní prádlo. Někteří autoři toto ale zpochybňují a odkazují na to, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti musí zároveň sloužit běžně nezbytným životním potřebám rodiny.⁹⁸ Proto se může stát, že věc patří do základního vybavení rodinné domácnosti, a nikoliv zároveň do obvyklého vybavení rodinné domácnosti. Bohužel nenabízí žádný příklad, na kterém by tuto hypotézu ilustrovali.

Z objektivního hlediska mohou do tohoto souboru jmenů v současných socioekonomických podmínkách patřit například televize, mobilní telefon či automobil. Literatura rovněž zařazuje do obvyklého vybavení rodinné domácnosti také domácí zvířata.⁹⁹ Zároveň bylo judikováno, že lze v určitých případech považovat za obvyklé vybavení domácnosti i vybavení nacházející se např. na zahradě, pokud je funkčně propojeno s bytem. Soud proto rozhodl, že součástí může být i králíkárna nacházející se na dvoře.¹⁰⁰

⁹⁶ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Obvyklé vybavení rodinné domácnosti (pojem či institut stále záhadný)*. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Pocta Milaně Hrušákové. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN:978-80-7400-859-7, s. 373–374.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 209.

⁹⁹ Tamtéž, s. 208.

¹⁰⁰ Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě z 26. května 2015, sp. zn. 18 C 234/2014 prostřednictvím PALÁSEK, Milan. *Vybrané otázky týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti*. Právní rozhledy, 2017, č. 20, s. 696-700.

Nemovitě věci zásadně nespádají do obvyklého vybavení rodinné domácnosti, i proto je třeba existence ustanovení § 747 OZ, které omezuje nakládání s bytem nebo domem, ve kterém se nachází rodinná domácnost a obvyklé vybavení rodinné domácnosti.¹⁰¹

Hlavní funkce ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti zahrnují ochranu rodinného života, podpora rodinné solidarity a ochranu slabší strany.¹⁰² Ochranná funkce se projevuje zejména tím, že k nakládání s věcmi, které jsou součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, je třeba souhlasu druhého manžela, nejedná-li se o věc zanedbatelné hodnoty; jinak se lze dovolat neplatnosti (§ 698 odst. 2 a 3 OZ), což představuje případ relativní neplatnosti (§ 586 OZ).

Ačkoliv se promlčecí lhůta po dobu trvání manželství pozastavuje a neběží dle § 646 OZ, toto ustanovení platí pouze mezi manželi, a nikoliv ve vztahu ke třetím osobám, což jej činí nepoužitelným v těchto případech. Námitku neplatnosti musí totiž opomenutý manžel vznést zásadně proti všem stranám právního jednání.¹⁰³ Námitku není nutné vznést pouze v soudním řízení; postačí i mimosoudní podání námítky.¹⁰⁴

Posuzování, zda jde o věc zanedbatelné hodnoty, by nemělo spočívat pouze v peněžním ocenění, ale měl by se brát v úvahu i význam pro uspokojování potřeb rodiny.¹⁰⁵ Milan Palásek¹⁰⁶ nastoluje otázku, zda se posuzování, zda jde o věc zanedbatelné hodnoty, bude činit za každou jednotlivou věc či v celkovém kontextu. Nelze než přisvědčit, že je nutné posuzovat například opakované zcizování jednotlivých kuchyňských nástrojů bez souhlasu manžela v jejich celkové hodnotě, neboť opačný výklad jde proti smyslu a účelu tohoto ustanovení na ochranu opomenutého manžela.

Porovnáme-li tyto pravidla týkající se dispozice s obvyklým vybavením rodinné domácnosti, dojdeme k závěru, že je zde velká podobnost s ostatní neběžnou správou společného jmění v zákonném režimu. V obou případech zákon umožňuje opomenutému manželovi dovolat se neplatnosti, pokud druhý manžel jednal bez jeho souhlasu (srov. § 698 odst. 3 a § 714 odst. 2

¹⁰¹ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 103, marg. č. 13.

¹⁰² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 73.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. září 2015, sp. zn. 22 Cdo 1671/2015, dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006, dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹⁰⁵ SLOVÁČEK, Martin. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 761, marg. č. 7.

¹⁰⁶ PALÁSEK, Milan. *Vybrané otázky týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti*. Právní rozhledy, 2017, č. 20, s. 696-700.

OZ). Hlavní rozdíl spočívá v tom, že v případě obvyklého vybavení rodinné domácnosti je irelevantní, zda jsou tyto předměty součástí společného jmění či zda jsou ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů. Z tohoto důvodu lze usuzovat, že ochrana poskytnutá opomenutému manželovi v rámci institutu obvyklého vybavení rodinné domácnosti rozšiřuje celkově poskytnutou ochranu opomenutého manžela. Ten tak může napadnout námitkou relativní neplatnosti i dispozice s věcmi, jejichž hodnota sice není zanedbatelná, ale je natolik nízká, že by se toto jednání nedalo kvalifikovat jako ostatní správa dle § 714 OZ. Tato situace rovněž podporuje argumentaci týkající se ustanovení § 3038 OZ (viz podkapitola 3.3), která uvádí, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti může stále být součástí společného jmění. Tedy toto ustanovení toliko posiluje důraz na zvláštní ochranu tohoto vybavení bez ohledu na vlastnictví.

Z toho vyplývá, že se zde také může střetávat ochrana dobrověrného nabyvatele s ochranou opomenutého manžela. Z důvodu ochrany třetích osob by proto mělo být obvyklé vybavení rodinné domácnosti rozsahově definováno co nejpředvídatelněji.¹⁰⁷ Podle důvodové zprávy tedy v tomto případě ustupuje dobrá víra třetích osob ochraně opomenutého manžela.¹⁰⁸ To pravděpodobně znamená, že se dá přednost ochraně opomenutého manžela proti ochraně dobrověrného nabyvatele. Bohužel zatím neexistuje další relevantní judikatura, která by se zabírala konfliktem dobrověrného nabyvatele a ochranou opomenutého manžela.

V případě trvalého opuštění domácnosti, a pokud se manžel odmítá vrátit (§ 699 odst. 1 OZ), může manžel vyžadovat to vybavení, které patří pouze jemu. To, co náležím manželům společně, si rozdělí rovným dílem. Toto ustanovení se neuplatní, potřebuje-li zůstavší manžel obvyklé vybavení rodinné domácnosti zejména pro společné nezletilé dítě (§ 699 odst. 2 OZ). Tímto je posílena ochranná funkce tohoto institutu.

Trvalé opuštění domácnosti je výjimečně dle některých autorů chápáno výhradně jako faktické jednání, nikoliv jako právní jednání. Argumentují, že by z toho vyplývalo, že by se na toto jednání například aplikovala ustanovení o omylu, a to by mělo absurdní následky.¹⁰⁹ Jiní jako J. Psutka¹¹⁰

¹⁰⁷ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 103, marg. č. 13.

¹⁰⁸ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník* [online]. 2012, 1-598 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s.170.

¹⁰⁹ Srov. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 215.

¹¹⁰ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 101, marg. č. 10.

ho vnímají jako jednostranné právní jednání. Toto jednání bylo judikaturou za účinnosti předchozího občanského zákoníku 1964, chápáno právě jako právní jednání.¹¹¹ Shodují se však na tom, že co se týče odmítání návratu, jde o subjektivní rozhodnutí.¹¹²

Ustanovení § 699 odst. 2 OZ uvádí jako příklad právě potřebu společného nezletilého dítěte, může jít ale i o jiné vážné důvody, které se nepříčí dobrým mravům.¹¹³

Ustanovení § 699 OZ jsou však dispozitivní, manželé se tedy mohou dohodnout jinak.¹¹⁴

¹¹¹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. června 2004, sp. zn. 26 Cdo 227/2004, dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹¹² MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 215, shodně PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 101, marg. č. 10.

¹¹³ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 112, marg. č. 7.

¹¹⁴ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 213.

4 Správa společného jmění v zákonném režimu

Právní úprava správy společného jmění v zákonném režimu se nachází v § 713–715 OZ. Občanský zákoník pojem správa společného jmění sice nedefinuje, avšak definici tohoto pojmu lze nalézt v literatuře: „*Správou majetku lze rozumět veškerou činnost, která souvisí s řádnou péčí o něj, přičemž rozsah této činnosti je dán zásadně povahou a kvalitou věci. (...) Správou majetku jsou i dispoziční úkony s ním, v širším smyslu sem patří i jeho ochrana u soudu.*“¹¹⁵ Tuto definici používá také judikatura.¹¹⁶

Občanský zákoník v § 713 odst. 1 výčtem uvádí typická práva související s vlastnictvím, jako je užívání, požívání, disponování a také udržování, hospodaření a spravování. Toto ustanovení dále stanoví, že majetek spravují oba manželé nebo jeden z nich dle vzájemné dohody. Jedná se tedy o ustanovení upravující vnitřní vztah mezi manžely.¹¹⁷

Cílem této právní úpravy je umožnit podíl na správě obou manželů a zároveň ochránit jednoho manžela před jednáním druhého manžela jakožto i ochrana třetích osob.¹¹⁸

Pojmy *správa v zákonném režimu* i pojmy *správa ve smluveném režimu* a *režim založený rozhodnutím soudu* nejsou terminologicky zcela přesné, neboť i ve smluveném režimu dochází k užití zákonného režimu do té míry, do které není stanoveno jinak. Přesnější by bylo užití termínu *zákonný režim správy* (dále *smluvený režim správy a režim správy založený rozhodnutím soudu*).¹¹⁹

Dá se říci, že správa v zákonném režimu představuje obecný režim správy, který se uplatní, není-li smluvně či soudním rozhodnutím omezen či rozšířen.¹²⁰

Spravovat lze nejen fyzické předměty, ale i nehmotné pohledávky či jiná nehmotná práva. Kromě kladných majetkových hodnot zahrnuje správa i dluhy, neboť péče o dluhy je součástí péče řádného hospodáře o jmění.¹²¹

¹¹⁵ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 122.

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006, dostupné ze: www.nsoud.cz,

¹¹⁷ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 357.

¹¹⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 81.

¹¹⁹ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 357.

¹²⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 129.

¹²¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela, David ELISCHER, Hana NOVÁ, Dita FRINTOVÁ, Ondřej FRINTA a Ondřej MOCEK. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek II (rodinné právo)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-464-4, s. 135.

Součástí správy společného jmění manželů jsou:

- a) právo užívací;
- b) právo požívací;
- c) právo dispoziční;
- d) právo hospodařit se součástí společného jmění;
- e) právo a povinnost součást společného jmění spravovat a udržovat;
- f) ochrana společného jmění.¹²²

Občanský zákoník dělí právní jednání na běžná a ostatní. Dřívější občanský zákoník 1964 používal až do přijetí zákona č. 91/1998 Sb. pojem vyřizování záležitostí běžných a ostatních. Obsahově jsou ale oba pojmy totožné, takže lze čerpat i z rozsáhlé judikatury před účinností nynějšího občanského zákoníku.¹²³

4.1 Manželská solidarita

Správa společného jmění vychází z principu rovnosti a solidarity obou manželů, přičemž každý má stejná práva i stejné povinnosti.¹²⁴ Tento princip je důležitý zejména ve vztahu ke třetím osobám.

Občanský zákoník v § 713 odst. 2 stanoví, že, „*povinnosti a práva spojená se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a nerozdílně*“. Není možné, aby se jeden z manželů dovolával toho, že sám ještě něco nevykonal, pokud toto právo již vykonal druhý z manželů a nelze-li toto právo vykonat znovu. Manžel, který právo vykonal, tak učinil za oba.¹²⁵

Zatímco dřívější úprava (OZ 1964) zakotvovala výslovně pouze solidaritu ve vztahu k závazkům a solidarita ve vztahu k právům byla dovozována judikaturou, nynější občanský zákoník se jasně vyjadřuje v tom smyslu, že povinnosti i práva související se společným jměním náleží oběma manželům společně a nerozdílně.¹²⁶ Manželská solidarita je tedy jak aktivní,

¹²² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 133.

¹²³ Tamtéž, s. 121.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela, David ELISCHER, Hana NOVÁ, Dita FRINTOVÁ, Ondřej FRINTA a Ondřej MOCEK. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek II (rodinné právo)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-464-4, s. 136.

¹²⁶ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 135.

tak pasivní.¹²⁷ Současná právní úprava je širší i v tom, že se jednoznačně týká všech práv i povinností souvisejících se společným jměním, nehledě na právní důvod jejich vzniku. Nejde tedy jen o práva či povinnosti převzaté právním jednáním, ale i o ty právní události vzniklé protiprávním jednáním nebo ze zákona. Půjde například o škodu vzniklou provozem automobilu náležejícím do společného jmění¹²⁸ nebo o nemovitost, která je součástí společného jmění a na kterou se váže povinnost platby daně z nemovitých věcí.¹²⁹

Dále § 713 odst. 3 OZ uvádí, že „z právních jednání týkajících se společného jmění nebo jeho součástí jsou manželé zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně.“ Pod tento pojem spadají nejrůznější právní jednání, která se týkají již existujícího společného jmění, například uzavírání nájemních či pachtovních smluv.¹³⁰

Není zcela jasné, zdali lze pod toto ustanovení zařadit i neběžná právní jednání, prostřednictvím kterých dochází k nabytí do společného jmění bez souhlasu dotčeného manžela. Komentářová literatura dochází k závěru, že spíše ne.¹³¹

To znamená, že pokud druhý manžel nesouhlasí s nabytím určité věci do společného jmění, nabytá věc se ale přesto stává součástí společného jmění a dotčený manžel nemůže namítat relativní neplatnost. Toto nezakládá úplnou pasivní solidaritu mezi manželi ve smyslu, že by věřitel mohl případný dluh vymáhat z výlučného majetku opomenutého manžela. Při vypořádání se však přihlédně k tomu, z jakého majetku byl dluh uhrazen.¹³² Z toho plyne evidentní snaha zákonodárce chránit třetí osoby, které přijdou do hospodářského styku s osobou v manželském svazku. V opačném případě by například prodavači v obchodě s nábytkem či elektronikou (nebo jiným zbožím, které může překračovat hranice běžné správy) museli zjišťovat existenci manželství, potažmo i společného jmění, vyhodnotit, zda úkon překračuje

¹²⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 82.

¹²⁸ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 184, marg. č. 9.

¹²⁹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela, David ELISCHER, Hana NOVÁ, Dita FRINTOVÁ, Ondřej FRINTA a Ondřej MOCEK. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek II (rodinné právo)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-464-4, s. 136.

¹³⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 82.

¹³¹ Srov. KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 779, marg. č. 17.

¹³² MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 364.

hranice běžné správy, a vyžadovat souhlas chybějícího manžela.¹³³ Je zde patrná i ochrana opomenutého manžela spočívající v tom, že věřitel nemůže případný dluh vymáhat z jeho výlučného majetku.

Tato ustanovení jsou důležitá jak pro manžele navzájem, tak ve vztahu ke třetím osobám.¹³⁴ Manželé jsou totiž solidární dlužníci a věřitelé dle § 1872 a § 1877 OZ. Názory odborné veřejnosti nejsou ale zcela jednoznačné v otázce, zda je pasivní solidarita manželů zcela plnohodnotná. Zpočátku byla otázka řešena jednoznačně a pasivní solidarita byla chápána jako úplná.¹³⁵ V roce 2008 velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu změnil názor a tehdy ještě ve vztahu ke starému občanskému zákoníku 1964 rozhodl, že vymáhat dluh z výlučného majetku manžela, který dluh neuzavřel, není možné.¹³⁶ Nejvyšší soud argumentoval především značnou právní nejistotou na obou stranách závazku (včetně věřitele např. v situaci synallagmatické smlouvy), odbornou nevybaveností druhého manžela závazek splnit (zejména pokud se nejedná o peněžní závazek) a v neposlední řadě zásadou *pacta sunt servanda*, která se může prosadit pouze mezi účastníky smlouvy. „*Dovedeno ad absurdum by druhý manžel byl v režimu § 145 odst. 3 obč. zák. vázán povinnostmi plynoucími ze smlouvy, jejíž obsah nezná a stíhán sankcemi (smluvní pokuta, smluvený úrok z prodlení), o kterých nevěděl (jelikož se nepodílel na vzniku smlouvy).*“¹³⁷

Z toho vyplývá, že se věřitelé mohou uspokojit z výlučného majetku pouze manžela, který s věřitelem kontrahoval, přičemž tím není dotčeno právo uspokojit se ze společného jmění. Tento názor byl dlouhodobě potvrzován dalšími rozhodnutími.¹³⁸

Je však třeba zmínit, že tento názor byl zároveň i silně kritizovaný určitou částí odborné veřejnosti. Například zaznívaly protiargumenty¹³⁹, že dle pravidla *lex specialis derogat legi generali* by speciální úprava manželské solidarity v tehdejší OZ 1964 měla mít přednost

¹³³ DVORÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 126.

¹³⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 3. vydání. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1, s. 82.

¹³⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2004, sp. zn. 32 Odo 529/2003, dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. září 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek pod číslem Rc 24/2008 civ.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. dubna 2012, sp. zn. 22 Cdo 3069/2010 dostupné ze: www.nsoud.cz nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2015, sp. zn. 29 ICdo 32/2013 publikovaný ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem R 60/2016 civ.

¹³⁹ MALENOVSKÝ, Radek. *K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM sjednaného jen jedním z manželů*. Právní rozhledy, 2008, č. 20, s. 747-754.

před touto obecnou zásadou soukromého práva¹⁴⁰, dále bylo argumentováno, že je legitimní požadovat po smluvních stranách, aby si v souladu se zásadou prevence ověřovaly pravý stav věci a také že OZ 1964 poskytoval dostatečnou ochranu pro druhého manžela v podobě obligatorní podmínky souhlasu druhého manžela s úkonem přesahujícím obvyklou správu majetku. Zpochybňována byla také nemožnost plnění v případě odborné nevybavenosti, neboť ani odborná nevybavenost na straně samotného kontrahenta neznámá neplatnost závazku, a tuto situaci lze řešit např. najmutím osoby s dostatečnou odbornou kvalifikací. V souhrnu byla kritizována absence jazykové argumentace na úkor teleologické argumentace.

Nabízí se otázka, zda lze manželskou pasivní solidaritu takto interpretovat i nadále po účinnosti nového občanského zákoníku. Názory se rozcházejí a nalezneme jak argumenty pro, tak proti této argumentaci. Jindřich Psutka¹⁴¹ nenabízí jednoznačnou odpověď a poukazuje na to, že v novém občanském zákoníku není žádné ustanovení, které by předchází judikaturu přímo vylučovalo. Argumentace právním principem *pacta sunt servanda* zůstává nedotčena; tuto zásadu nyní dokonce nalezneme přímo v § 3 odst. 2 písm. d) OZ. Dodává však, že lze neméně silně argumentovat i opačně. V současném občanském zákoníku došlo ke zúžení dluhů, které jsou součástí společného jmění oproti OZ 1964; nyní jsou to pouze dluhy převzaté. Upozorňuje, že pasivní solidarita neupravuje jen poměry mezi více dlužníky, tedy manželi, ale zejména mezi věřitelem a dlužníky.

Petra Juřátková¹⁴² respektuje i nadále závěry Nejvyššího soudu. Někde na pomezí se nachází M. Králík, který poukazuje na nevhodnost aplikace dřívější judikatury, nicméně „*použitelnost dosavadní judikatury i nadále připouští a toliko vybízí ke zvážení judikaturního přístupu*“.¹⁴³

Naopak, jiní autoři¹⁴⁴ považují aplikaci judikatury týkající se starého občanského zákoníku za nadále nevhodnou. Argumentují, že zásada *pacta sunt servanda* je primárně principem vyjadřujícím vázanost smluvní strany smlouvou nikoliv vymezení stran smlouvy, díky čemuž není

¹⁴⁰ Tato zásada nebyla v OZ 1964 výslovně uvedena.

¹⁴¹ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 165, marg. č. 5.

¹⁴² JUŘÁTKOVÁ, Petra. In: FINDEJS, Stanislav; JUŘÁTKOVÁ, Petra; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kolektiv autorů. *Občanský zákoník – Komentář s judikaturou*. Svazek VI - Manželství (§ 655-770). CODEXIS publishing, 2018 [cit. 30.04.2024]. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

¹⁴³ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7. marg. č. 17, dostupné ze: www.beck-online.cz.

¹⁴⁴ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 343.

například v rozporu ani postoupení pohledávky. Ani odbornou nevybavenost nepovažují za důvod k tomu, aby věřitel nemohl požadovat splnění dluhu z výhradního majetku druhého manžela. Za relevantní by považovali pouze případ, kdy druhý manžel fakticky nemůže plnit.

To znamená pravděpodobně případy typu plnění objednávky vlastnoručně namalovaného obrazu apod. Na závěr uvádějí, jak poznamenal i J. Psutka, že rozhodnutí Nejvyššího soudu nemůže již nadále dopadat na tyto situace zejména proto, že se změnila ustanovení o společných dlužích. Nyní se dluh převzatý jen jedním z manželů bez výslovného převzetí druhým manželem společným jměním nestává. Výjimkou jsou jen dluhy převzaté při obstarávání každodenních nebo běžných potřeb.

I po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku nebyl rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. září 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek pod číslem Rc 24/2008 civ., překonán a soudy stále rozhodují v souladu s ním.¹⁴⁵ Za nejpádňější argument proti tomuto rozsudku lze považovat změnu formulace ustanovení týkajících se dluhů, jež jsou součástí společného jmění. Nyní mohou být tyto dluhy pouze dluhy převzaté, což znamená, že dotčený manžel musí učinit právní jednání vztahující se k dluhu, a dluhy vzniklé při obstarávání běžných potřeb domácnosti. To významně omezuje situace, kdy může být jeden manžel vázán dluhy druhého manžela bez jeho výslovného souhlasu.

Z toho důvodu by nyní bylo vhodnější a spravedlivější v těchto případech dávat přednost ochraně věřitelů proti ochraně manžela, který je s dluhem seznámen (neboť o něm ví a dal souhlas k jeho převzetí), a tedy musí být srozuměn i se splacením, neboť s dluhem se pojí zejména povinnost ho splatit. V opačném případě se ustanovení o manželské solidaritě významově vyprazdňuje.

¹⁴⁵ Např. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 12. října 2020, sp. zn. KSPH 74 ICm 1079/2020, dostupné ze: <https://kraken.slv.cz>.

5 Běžná správa společného jmění manželů

Běžnou správou se rozumí, že obecně v běžných záležitostech týkajících se společného jmění může jednat každý z manželů samostatně, závázání i oprávnění jsou ale oba a contrario § 714 odst. 1 OZ. Toto ustanovení není v rozporu s § 713 odst. 1 OZ, protože upravuje vnější vztah mezi manželi a třetími osobami.¹⁴⁶

Co je běžné, se může velmi lišit u každého manželského páru jak vzhledem k plynutí času, tak například vzhledem k jejich majetkovým poměrům, rozsahu a hodnotě společného jmění či zvyklostem a je třeba to v případě sporu individuálně, ale zároveň objektivně posuzovat.¹⁴⁷ Zákon nijak nedefinuje pojem *běžné záležitosti*. Budou sem spadat záležitosti týkající se obstarávání potravin, běžné údržby domácnosti a zajištění chodu společné domácnosti.¹⁴⁸ Pojmy předchozího občanského zákoníku obvyklá správa společného majetku a běžné záležitosti jsou natolik významově podobné, že lze čerpat i z judikatury týkající se tohoto občanského zákoníku.¹⁴⁹

Bylo dovozeno, že pod pojem *běžné záležitosti* zařazujeme čerpání společných úspor na úhradu potřeb společného dítěte v přiměřeném rozsahu a naproti tomu, že bezdůvodné plnění třetí osobě není běžnou záležitostí. Dále bylo judikováno, že dar ve výši 20 000 Kč otci jednoho z manželů nelze považovat za běžnou záležitost.¹⁵⁰ Přesto z racionálních důvodů (plynutí času v souvislosti s inflací a ekonomickým pokrokem) jistě nelze nekriticky přijímat konkrétní peněžní částky, neboť ty mají v dnešní době zcela jinou tržní hodnotu.

Obecně soudy dovodily, že v případě převodů nemovitých věcí nikdy nepůjde o běžnou správu. Například prodej nemovitosti nebo darování nemovitosti (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. října 1971, sp. zn. 1 Cz 93/71, uveřejněný pod číslem 21/1972 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek) či zastavení nemovitosti (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007).

¹⁴⁶ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 363.

¹⁴⁷ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 137.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 123.

¹⁴⁹ DVORÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 122, a také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2019, sp. zn. 22 Cdo 124/2019, dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹⁵⁰ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. února 1972, Cpj 86/71, uveřejněné pod číslem 42/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Naopak zastupování na shromáždění vlastníků jednotky (kde běžně dochází k rozhodování o správě s předmětnou nemovitostí, jako je například rozhodnutí o investici do konkrétní údržby, nikoliv však zcizování) je chápáno jako běžná správa, pro niž není nutný souhlas druhého manžela.¹⁵¹ Je třeba podotknout, že i zcizování nemovitých věcí by ale v konkrétních individuálních případech mohlo též spadat pod běžnou správu, jak trefně podotýká J. Psutka.¹⁵² Vždy je třeba pečlivě zvážit individuální okolnosti.

Může se stát, že ani v případě běžné správy nebude druhý manžel souhlasit s jednáním svého manžela, zákon mu ale zvláštní ochranu nedává.¹⁵³

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. března 2020, sp. zn. 26 Cdo 1859/2019, dostupné ze: www.nsoud.cz

¹⁵² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 138.

¹⁵³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: ZUKLÍNOVÁ, Michaela, David ELISCHER, Hana NOVÁ, Dita FRINTOVÁ, Ondřej FRINTA a Ondřej MOCEK. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek II (rodinné právo)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-464-4, s. 139.

6 Ostatní správa společného jmění manželů

Pod ostatní správu spadá vše, co nelze považovat za běžné záležitosti týkající se společného jmění. V takovém případě musí manželé jednat:

- a) společně;
- b) jeden manžel se souhlasem druhého (srov. § 714 odst. 1 OZ).

V minulosti bylo Nejvyšším soudem dovozeno¹⁵⁴, že stíhá-li pouze jednání jednoho z manželů vada způsobující ať už relativní či absolutní neplatnost v případě společného jednání obou manželů, tak tato vada způsobí, že jednání jako celek bude neplatné. V případě, že vada u jednoho z manželů vyvolala absolutní neplatnost, bude celé jednání absolutně neplatné. Tato koncepce se nezdá být udržitelná vzhledem k tomu, že i kdyby k tomu dotyčný manžel, u kterého byla vada zjištěna, nedal souhlas vůbec, bylo by možné dovolat se pouze relativní neplatnosti jednání. Navíc je současný občanský zákoník založen mimo jiné na zásadě, že na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné než neplatné (srov. § 574 OZ).¹⁵⁵ Nabízí se tedy možnost posoudit zvláště bezvadnou část jednání (§ 576 OZ). Toto jednání by bylo platné, pokud druhý manžel nenamítne opak.

Zákon přesně nestanovuje žádné formální požadavky týkající se souhlasu a ani neurčuje dobu, do kdy musí být souhlas udělen. S ohledem na to, že případný nesouhlas vyvolá relativní neplatnost, bylo dovozeno, že takový souhlas může být dán i dodatečně, a to jakýmkoliv způsobem včetně nevýslovného či konkludentního projevu.¹⁵⁶ Z preventivních důvodů a pro zachování právní jistoty je vhodné, aby třetí osoby požadovaly souhlas vždy předem (nejlépe písemně), když vznikne byť jen pochybnost o tom, že by jednání překračovalo hranice běžné správy. V takovém případě již nelze jednání napadnout námitkou relativní neplatnosti.¹⁵⁷

Následující ustanovení (§ 714 odst. 2 OZ) poskytuje možnost obrany opomenutému manželovi, jestliže druhý manžel jednal bez souhlasu. Na právní jednání se hledí jako na platné,¹⁵⁸

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. června 2008, sp. zn. 29 Odo 963/2006, dostupné ze: www.nsoud.cz

¹⁵⁵ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 139.

¹⁵⁶ Srov. DVORÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, str. 127.

¹⁵⁷ DVORÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7, s. 128.

¹⁵⁸ Dle zásady *in favorem negotii (contractus)*, také např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. června 2008, sp. zn. 29 Odo 963/2006 dostupné ze: www.nsoud.cz.

ale opomenutý manžel se může dovolat neplatnosti. Proto se jedná o relativní neplatnost.¹⁵⁹ Zároveň je třeba, aby se opomenutý manžel dovolával relativní neplatnosti vůči všem stranám, tedy nikoliv jen vůči druhému manželovi.¹⁶⁰

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. října 2023, sp. zn. 22 Cdo 3368/2022, potvrzuje, že právo dovolat se relativní neplatnosti lze uplatnit i zcela mimosoudně, a to vykonáním vůči všem účastníkům. To může značně urychlit možnou obranu opomenutého manžela a zároveň snížit náklady jak na straně potenciálního žalobce, tak soudní náklady.

V právní úpravě správy společného jmění se střetává snaha ochránit opomenutého manžela a zároveň ochrana dobrověrných třetích osob. To způsobuje určité právní konflikty. Viz více v kapitole 6.2.

Jak již bylo uvedeno výše, za běžnou záležitost se nepovažuje zejména nakládání s nemovitými věcmi jako je zcizování, nabývání, ale i umístění sídla korporace v nemovitosti ve společném jmění manželů.¹⁶¹

6.1 Nahrazení souhlasu manžela soudem

Jestliže manželé nejednají společně, je potřeba mimo běžné záležitosti souhlasu druhého manžela. Pokud ovšem manžel bez vážného důvodu odmítá takový souhlas udělit či toho není schopen, může se druhý manžel obrátit na soud a tím tento souhlas nahradit (§ 714 odst. 1 in fine OZ). Při splnění všech věcných podmínek má soud povinnost rozhodnout.¹⁶²

Návrh soudu musí obsahovat konkrétní rozhodnutí či opatření, ke kterému má soud nahradit souhlas.¹⁶³ Soud tedy nemůže svévolně rozhodnout jakýmkoliv způsobem, byť by dokázal vymyslet lepší řešení v zájmu rodiny.

Můžeme rozlišit dva různé případy, kdy dává občanský zákoník možnost druhému manželovi obrátit se na soud, a těmi jsou:

- a) manžel odmítá udělit souhlas bez vážného důvodu (zejména v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti);

¹⁵⁹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. července 2021, sp. zn. 26 Cdo 3286/2020, dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006, publikovaný pod č. 97/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní, dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2020, sp. zn. 27 Cdo 629/2019, dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹⁶² MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 372.

¹⁶³ Tamtéž, s. 371.

b) manžel není schopen udělit souhlas (objektivní nemožnost souhlas udělit).

Odmítnutí souhlasu v případě a) představuje projev vůle, na který se přiměřeně užijí pravidla pro uzavírání smluv dle § 1724 odst. 2 OZ.¹⁶⁴ Soud individuálně posoudí nutnost udělení souhlasu. Kritéria pro posuzování nejsou zákonem přesně stanovena, je zde¹⁶⁵ možnost inspirovat se v kritériích pro možnou obranu spoluvlastníka proti rozhodnutí ostatních spoluvlastníků (§ 1139 OZ). Jedná se zejména o to, zda hrozí těžká újma či zda nesouhlas nevede k neúměrnému omezení vlastnického práva žalujícího manžela.

V případě b) jde především o faktickou nemožnost udělit souhlas, například kvůli nepříznivému zdravotnímu stavu, nejedná se ale o případy omezené svéprávnosti. V takovém případě jedná za dotčeného manžela jeho opatrovník (§ 62 OZ).¹⁶⁶

Pod případ b) nespadá ani situace, kdy je jeden z manželů nezvěstný. Je třeba zmínit vztah mezi § 714 odst. 1 in fine OZ a právní úpravou vztahující se k institutu nezvěstnosti (§ 66 a násl. OZ). To, že manžel není schopen udělit souhlas se tedy nedá vykládat ve smyslu situace, kdy dochází k jeho nezvěstnosti. Na jednání učiněná v době jeho nezvěstnosti se zásadně užijí pravidla z ustanovení o nezvěstnosti, zejména že nezvěstný manžel nemůže po navrácení namítat neplatnost nebo neúčinnost jednání učiněného v jeho nepřítomnosti (srov. § 69 OZ), a proto druhý manžel nepotřebuje žádat soud o případný náhradní souhlas (§ 67 odst. 1 OZ).¹⁶⁷

Za účinnosti občanského zákoníku 1964 ve znění platném a účinném od 1. srpna 1998 nebyla tato možnost explicitně uvedena v zákoně a musela být dovozena soudním výkladem.¹⁶⁸ Zároveň byla přiznána aktivní legitimace i druhému manželovi, neboť vyřešit takový spor bylo v zájmu obou manželů.¹⁶⁹ Autorka se domnívá, že takový výklad nerozporuje účelu a smyslu ani dnešní právní úpravy a můžeme ho dovést i z obecného práva na soudní ochranu dle Čl. 36 odst. 1 LZPS,

¹⁶⁴ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 371.

¹⁶⁵ Např. PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 190.

¹⁶⁶ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 372.

¹⁶⁷ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 190.

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2009, sp. zn. 22 Cdo 4414/2007 dostupné ze: www.nsoud.cz, také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2022, spis. zn. 22 Cdo 2696/2009 dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹⁶⁹ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 780, marg. č. 6.

nicméně přímo ze zákonného ustanovení vyplývá pouze aktivní legitimace aktivního manžela požadujícího souhlas.

6.2 Konflikt dobrověrného nabyvatele a ochrany opomenutého manžela

Občanský zákoník 1964 se poměrně striktně zakládal na římskoprávní zásadě *nemo plus iuris transferre potest, quam ipse habet*, tedy že nikdo nemůže převést na jiného více práv, nežli sám má (drobnou výjimku představovalo pouze ustanovení § 486 OZ 1964, toto ustanovení chránilo nabyvatele od nepravého dědice).¹⁷⁰ V zásadě tedy nebylo možné nabýt věc od neoprávněného, což znamenalo, že kupující neměl žádnou ochranu, pokud prodávající nebyl skutečným vlastníkem. Současný občanský zákoník tuto zásadu prolamuje a nově zakotvuje ochranu dobrověrného nabyvatele, tedy nově lze za určitých okolností nabývat od neoprávněného, pokud je kupující v dobré víře.

To způsobuje konflikty vzhledem k tomu, že zákon poskytuje ochranu opomenutému manželovi ve formě možnosti dovolat se neplatnosti právního jednání, ke kterému nedal souhlas (srov. § 714 odst. 2 OZ), a zároveň poskytuje ochranu i třetím osobám na základě jiných právních důvodů. Vzniká zde právní nejistota a kolize mezi právy těchto třetích osob a jejich dobré víry a mezi právem opomenutého manžela dovolat se neplatnosti.

Často se hovoří o této problematice jako o nabytí od nevlastníka, což není zcela přesné, neboť v některých případech smí i nevlastník právoplatně převést vlastnické právo.¹⁷¹

Konflikt těchto práv má rozdílná řešení v závislosti na povaze dotyčného předmětu, který lze neoprávněně nabýt. Pokud se jedná o movité nebo nemovité věci zapsané ve veřejném seznamu dle § 984 OZ, kterým svědčí či nesvědčí princip materiální publicity, je situace odlišná od věcí, které se do veřejných seznamů nezapisují. Pokud jde o tyto movité věci, které se nezapisují do veřejného seznamu, třetí osoby mohou být chráněny dle obecných pravidel nabytí od neoprávněného § 1109 a násl. OZ.

¹⁷⁰ TRYZNA, Jan. Nemo plus iuris transferre potest. Anebo ano?. Jurisprudence. 2016, 2016 (3), 3-10. ISSN 1802-3843.

¹⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. 2012, 1-598 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 288.

6.2.1 Věci zapsané ve veřejném seznamu

Tato podkapitola se zaměří na problematiku nabytí věci zapsané ve veřejném seznamu (zejména nemovité věci) od neoprávněného ve vztahu ke správě společného jmění manželů. Tyto závěry je možno aplikovat i na další dispozice s nemovitými věcmi, jako je například zřízení zástavního práva.¹⁷²

Například si lze představit situaci, kdy manžel jako prodávající uzavře kupní smlouvu s třetí osobou o prodeji nemovité věci (chaty) bez souhlasu druhého manžela. V každém případě je chata součástí společného jmění a prodávající proto nebyl oprávněn sám k předmětnému právnímu jednání.

Zákon tyto situace výslovně neřeší, a bude proto záležet na soudním výkladu, kterému právem chráněnému zájmu se dá přednost. Jak již bylo napsáno výše, v případě převodu nemovitých věcí nepůjde v drtivé většině případů o tzv. běžnou správu a je tedy dle § 714 odst. 1 OZ nutné společné jednání obou manželů nebo souhlas druhého z manželů, který v tomto případě absentuje. Z toho vyplývá, že se opomenutý manžel může dovolat neplatnosti tohoto jednání (srov. § 714 odst. 2 OZ).

Chata je však jakožto nemovitá věc vedena ve veřejném seznamu (§ 1 odst. 1 KZ). Dále mohou nastat dvě situace:

- a) prodávající manžel je uveden jako výlučný vlastník;
- b) jsou v katastru uvedeni oba manželé.

V situaci a) dochází ke zřejmému konfliktu dobré víry kupujícího ve veřejný seznam (katastr nemovitostí), protože kupující „nabyl věcné právo za úplaty v dobré víře od osoby k tomu oprávněné podle zapsaného stavu“ (§ 984 OZ), a právu opomenutého manžela dovolat se neplatnosti právního jednání, ke kterému nedal souhlas (§ 714 odst. 2 OZ).

Veřejným seznamem se v novém občanském zákoníku míní katastr nemovitostí a námořní rejstřík, pravděpodobně se nejedná o letecký rejstřík nebo plavební rejstřík.¹⁷³

Z recentní judikatury¹⁷⁴ i podle názorů odborné veřejnosti¹⁷⁵ se zdá, že v tomto případě bude převažovat zájem dobrověrného nabyvatele a jeho právní jistota. Tento směr dává smysl,

¹⁷² Koneckonců rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2020 sp. zn. 21 Cdo 3017/2019, kterým argumentují hovoří právě o zástavním právu nikoliv o převodu vlastnického práva.

¹⁷³ DOŘIČÁK, Lukáš. *Věcné zaměření klauzulí nabytí od neoprávněného*. Právní rozhledy, 2017, č. 18, s. 611-617.

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2020 sp. zn. 21 Cdo 3017/2019 dostupné ze: www.nsoud.cz, dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2024 sp. zn. 22 Cdo 304/2024 dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹⁷⁵ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 370. shodně KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BĚRAN,

protože princip materiální publicity veřejných seznamů je důležitým prvkem poskytujícím právní jistotu a stabilitu pro všechny osoby při nakládání s nemovitými věcmi. Navíc v ústavněprávní rovině je sice stanoveno, že „*vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu*“ (čl. 11 odst. 1 LZPS), ale také že, „*vlastnictví zavazuje*“ (čl. 11 odst. 3 LZPS). Proto lze považovat za legitimní, že je povinností opomenutého manžela jako (spolu)vlastníka ohlídat si shodu skutečného stavu se stavem zapsaným v katastru nemovitostí k tomu, aby se případně mohl úspěšně domoci neplatnosti právního jednání. Kupující nemá povinnost zjišťovat, zda zapsaný stav odpovídá skutečnému stavu (srov. § 980 odst. 2 OZ).

Předestřeným způsobem je tato kolize řešena například také v Polsku, a to přímo zákonem, dle něž má přednost dobrá víra nabyvatele proti právu opomenutého manžela dovolat se neplatnosti.¹⁷⁶

Naopak pokud by se nejednalo o chatu, nýbrž o rodinný dům, v němž by se nacházela rodinná domácnost manželů dle § 742 odst. 2 OZ, výsledek by byl opačný. Převážilo by právo opomenutého manžela (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2020, sp. zn. 21 Cdo 3017/2019). Jak Nejvyšší soud podotkl, v takové situaci nenastal nesoulad mezi zapsaným stavem v katastru nemovitostí a reálným stavem ve smyslu § 984 odst. 1 OZ, protože rodinná domácnost se do něj vůbec nezapisuje.

Přestože se s tímto rozsudkem odborná literatura názorově shoduje, zaznívá zde kritika spočívající v tom, že Nejvyšší soud dostatečně právně nevysvětlil, proč by dal v konkurenci ustanovení § 984 a § 714 odst. 1 OZ přednost právu dobrověrného nabyvatele.¹⁷⁷

To by bylo obzvlášť vhodné, neboť je to první takový případ řešený za účinnosti nynějšího občanského zákoníku. V podobných případech se za účinnosti předchozího občanského zákoníku soud klonil spíše k převázení práva opomenutého manžela, a to až do nálezu Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2014, sp. zn. I ÚS 2219/12, kdy ale ani poté nebyla situace zcela vyřešena.¹⁷⁸

V tomto nálezu Ústavní soud jasně judikoval, že je možné i podle tehdejšího občanského zákoníku nabýt vlastnické právo od neoprávněného, jestliže je nabyvatel v dobré víře. Nicméně

Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. marg. č. 11, dostupné ze: [www. Beck-online.cz](http://www.Beck-online.cz).

¹⁷⁶ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s 369.

¹⁷⁷ KRÁLÍK, Michal. *Společné jmění manželů a rok 2020*. Právní rozhledy, 2021, č. 3, s. 88-98.

¹⁷⁸ Tamtéž.

i poté byla možnost nabytí od neoprávněného uplatňována jen zřídka, zásadně předcházená trojstupňovým testem proporcionality.¹⁷⁹

Lze se setkat i s názorem, že vlastnické právo požívalo v období socialismu větší ochrany.¹⁸⁰ Tento názor vychází z tehdejší velice omezené možnosti nabytí od nevlastníka. Přesto s tímto závěrem nelze souhlasit, neboť zcela opomíjí práva dobrověrných nabyvatelů, kteří se v takovém případě již též stali vlastníky a na jejichž práva nebyl brán zřetel. Moderní úprava poskytuje ochranu původním vlastníkům i nabyvatelům tím, že podporuje transparentnost a předvídatelnost převodu vlastnického práva prostřednictvím veřejných seznamů. Ochrana dobré víry je navíc jedním z významných principů právního státu.¹⁸¹

Práce záměrně užila právní jednání ve formě koupě, neboť na bezúplatný převod se ochrana dobrověrného nabyvatele od neoprávněného a contrario § 984 OZ nevztahuje. Nicméně úplata nemusí být nutně v penězích, a dokonce nemusí směřovat ani k převodci, ale musí být z objektivního hlediska dostatečná.¹⁸²

Situace b), kde jsou v katastru nemovitostí uvedeni oba manželé, bude logicky zcela opačná. Kupující měl možnost seznámit se se stavem zapsaným do katastru nemovitostí, stejně jako mu mělo být zřejmé, že se nejedná o případ běžné správy, a z toho vyvodit, že prodávající manžel není oprávněn sám právně jednat. Proto mu nemůže svědčit dobrá víra jako v předchozím případě (srov. § 980 odst. 1 OZ). V tomto případě by tedy opomenutý manžel měl se svojí námitkou neplatnosti uspět, a to i když už došlo k propsání převodu vlastnického práva do katastru nemovitostí.

Tereza Mališová¹⁸³ trefně poznamenává, že v takovém případě pomocí teorie alokace rizik dojdeme k závěru, že kupující měl na rozdíl od opomenutého manžela možnost stav zapsaný v katastru nemovitostí zjistit, a tím pádem vědět, že jde o nabytí od neoprávněného. Kupující měl proto požadovat souhlas i od druhého manžela. Z tohoto důvodu by měl nést nepříznivé následky toho, že tak neučinil.

¹⁷⁹ PAVLŮ, Robert. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 1029, marg. č. 2.

¹⁸⁰ MATĚNA, Marek. *Nebyl vlastník v určitých případech za socialismu chráněn lépe než dnes?*. Iurium Scriptum, 2018, č. 2, s. 18-26.

¹⁸¹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník* [online]. 2012, 1-598 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 288.

¹⁸² PAVLŮ, Robert. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 1031, marg. č. 2.

¹⁸³ MALIŠOVÁ, Tereza. *Glosa k rozsudku Nejvyššího soudu ohledně zřízení zástavního práva k nemovité věci, ve které se nachází rodinná domácnost*. Právní rozhledy, 2020, č. 23-24, s. 840-843.

Analýza naznačuje, že klíčovým rozdílem je toliko to, komu svědčí dobrá víra vyplývající z materiální publicity veřejného seznamu. Všem lze proto doporučit důslednou kontrolu, zda je skutečný stav v souladu se stavem zapsaným ve veřejném seznamu.

6.2.2 Věci nezapsané ve veřejném seznamu

V této podkapitole se práce zaměří na problematiku nabytí věci od neoprávněného, která není zapsána ve veřejném seznamu, a to ve vztahu ke správě společného jmění manželů.

Nyní si lze představit následující situaci: Manžel jako prodávající uzavře kupní smlouvu s třetí osobou. Předmětem této kupní smlouvy je věc, která je součástí společného jmění manželů, a která není zapsána ve veřejném seznamu. Tato věc svou hodnotou přesahuje hranice běžné správy, a proto je třeba k dispozici s ní souhlasu druhého manžela (srov. § 714 odst. 1 OZ), který zde absentuje.

Mohou nastat tři možnosti:

- a) jedná se o movitou věc (např. originál obrazu);
- b) jedná se o nemovitou věc (např. vinný sklep);
- c) jedná se o věc nehmotnou (pohledávka).

Nabytí od neoprávněného se věnují ustanovení § 1109 až 1113 OZ. Zároveň pro všechny způsoby nabytí od neoprávněného platí korekce v podobě § 1112 OZ, která vylučuje možnost nabytí od neoprávněného, pokud si byl nabyvatel vědom, že vlastnické právo nabývá od neoprávněného.

V případě a) se spíše nebudou uplatňovat speciální ustanovení § 1109 OZ, které upravují privilegované případy nabytí od neoprávněného, stejně tak jako ustanovení § 1110 OZ, které upravuje nabytí použité věci od podnikatele v rámci jeho podnikatelské činnosti. Tyto ustanovení se často zaměřují na nabytí věci od podnikatele a na některé další konkrétní případy, jako je nabytí věci od neoprávněného dědice či nabytí za úplatu od někoho, komu vlastník věc svěřil. Nejsou proto úplně přiléhavé a typické ve vztahu ke správě společného jmění.

Pokud by však jejich užití bylo vhodné, situace by byla poměrně jasná, neboť v těchto případech se dobrá víra presumuje dle § 7 OZ. Dobrá víra je „stavem, kdy jednající neví o určitých právně významných nedostatcích souvisejících s jeho jednáním a ani o nich vědět nemohl.“¹⁸⁴

¹⁸⁴ LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN: 978-80-7400-852-8, s. 52, marg. č. 3.

Pravděpodobně by tedy převážila dobrá víra nabyvatele nad právem opomenutého manžela dovolat se neplatnosti dle § 714 odst. 2 OZ. Soudy zatím v této situaci nerozhodovaly.

Typicky se zde však bude střetávat ustanovení § 1111 věty první OZ, které stanoví, že: „*Získali někdo movitou věc za jiných okolností, než které stanoví § 1109 nebo 1110, stane se vlastníkem věci, pokud prokáže dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo k věci.*“, s ustanovením § 714 odst. 2 OZ, které stanoví právo opomenutého manžela dovolat se neplatnosti právního jednání, ke kterému nedal souhlas. Věta druhá omezuje aplikaci tohoto ustanovení pouze na případy, kdy vlastník o věc nepřišel činem povahy úmyslného trestného činu či ztrátou.

K úspěšnému nabytí věci je třeba splnit i předpoklady stanovené § 1109 OZ, tedy mít řádný právní titul a být v dobré víře.¹⁸⁵ Jestliže řádný právní titul chybí nebo má podstatné vady, nelze dojít k nabytí od neoprávněného.¹⁸⁶ V obou předchozích ustanoveních se dobrá víra presumuje dle § 7 OZ, nikoliv však v ustanovení § 1111 OZ.¹⁸⁷ Zde nese důkazní břemeno nabyvatel, a tedy musí on prokazovat svou dobrou víru.¹⁸⁸

Ustanovení § 1111 OZ sice přímo nevyžaduje, aby šlo o úplatný převod, ale odborná veřejnost považuje tuto podmínku za téměř jistě nutnou, ledaže by dobrá víra nabyvatele dosahovala značné intenzity.¹⁸⁹

Při splnění všech podmínek je poskytnuta ochrana dobrověrnému nabyvateli na úkor původního vlastníka (srov. rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 10. ledna 2024, sp. zn. Co 268/2023). Tak tomu tedy je v situaci, kdy nedochází ke střetu s právem opomenutého manžela dovolat se neplatnosti. Avšak na nabyvatele je pro prokázání dobré víry kladen požadavek provedení investigativní aktivity, chce-li být považován za poctivého nabyvatele. To zejména v případech, kdy je zvýšená pravděpodobnost, že prodejce nemusí být vlastníkem (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2007, sp. zn. 32 Odo 1411/2005).

Lze si jen těžko představit, jak by takovouto investigativní aktivitu měl nabyvatel provést v situaci, kdy nemá možnost zjistit, zda jedná s osobou v manželském svazku a zda je předmětná věc součástí společného jmění. Možností by bylo klást na nabyvatele mírnější požadavek nutné

¹⁸⁵ DOBROVOLNÁ, Eva. In: SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN: 978-80-7400-803-0, s. 422, marg. č. 1.

¹⁸⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně, ze dne 16. června 2022, sp. zn. 58 Co 184/2021, dostupné ze: www.justice.cz.

¹⁸⁷ LAVICKÝ, Petr. *Význam domněnky dobré víry pro rozdělení důkazního břemena v civilním řízení soudním*. Právní rozhledy, 2017, č. 13-14, s. 464-470.

¹⁸⁸ PETROV, Jan. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 1190, marg. č. 4.

¹⁸⁹ Tamtéž.

investigativní aktivity ve vztahu k prokázání své dobré víry. Pokud by tomu tak ale bylo, dá se konstatovat, že ochrana poskytnutá opomenutému manželovi v podobě § 714 odst. 2 OZ je materiálně téměř vyprázdněna. V opačném případě, kdy poskytneme ochranu opomenutému manželovi, ztratí dobrověrný nabyvatel veškerou ochranu.

Je možná i situace b), tedy že se bude jednat o nemovitou věc, která však není zapsána ve veřejném seznamu. Například podzemní stavby se samostatným účelovým určením (§ 498 odst. 1 OZ) se nezapisují do katastru nemovitostí (a contrario § 3 odst. 1 KZ) a tedy nelze argumentovat principem materiální publicity tak, jak je uvedeno v kapitole 6.2.1. Jako příklad byl zvolen vinný sklep, který lze klasifikovat jako podzemní stavbu se samostatným účelovým určením, navíc vinný sklep¹⁹⁰ není jen obskurní teoretický koncept, ale reálně ho vlastní mnoho lidí, a proto je zajímavé právě na tomto příkladu ilustrovat, zda je možné nabýt nemovitou věc nezapsanou ve veřejném seznamu od neoprávněného vlastníka, a znázornit konflikt mezi právem opomenutého manžela a nabyvatele.

Nabízí se otázka, zda se na jeho nabytí vůbec mohou uplatit ustanovení obecné ochrany nabytí od neoprávněného. Uplatnění ustanovení § 1109 OZ nic nebrání, protože ani jazykovým výkladem nelze dojít k závěru, že by nemovité věci byly vyloučeny. Následující ustanovení ovšem hovoří již explicitně pouze o movitých věcech. Důvodová zpráva¹⁹¹ v tomto případě neposkytuje žádné vysvětlení, proč tomu tak je. Názory odborné veřejnosti na tuto problematiku se liší.

Lukáš Dořičák¹⁹² uvádí argumenty, proč by se ustanovení § 1110–1111 OZ měla aplikovat i na nemovité věci, přestože jazykový výklad tuto možnost výslovně nepřipouští. V zásadě uvádí, že by se analogicky měla poskytnout stejná ochrana dobrověrným nabyvatelům nemovitých věcí nezapsaných ve veřejném seznamu, jaká se poskytuje u nemovitých věcí zapsaných ve veřejném seznamu. Argumenty proti užití analogie jsou dle něj pouze formálního rázu a měly by ustoupit hodnotovým argumentům, které podporují rozšíření ochrany. Neexistuje totiž rozumný důvod pro současný nekonzistentní stav, kdy je ochrana nezapsaných nemovitých věcí poskytována

¹⁹⁰ Klasifikace vinného sklepa jako stavby není vždy jednoznačná, záleží například na tom, zda je funkčně propojen s hlavní budovou nacházející se na pozemku, v takovém případě by byl součástí hlavní nadzemní stavby. Jeho právní postavení by v tom případě odvíjelo od hlavní stavby, včetně principu materiální publicity veřejných seznamů. Viz: JIŘÍ, Nekl. Vinný sklep z hlediska stavebního i provozního. *Tzbinfo* [online]. 2020, 25.10.2020 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://stavba.tzb-info.cz/hruba-stavba/21343-vinny-sklep-z-hlediska-stavebniho-i-provoznio-nebo-rozsudek-Nejvyssiho-soudu-ze-dne-17.-dubna-2024,sp.zn.22.Cdo.2151/2022>, dostupné ze: www.nsoud.cz.

¹⁹¹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník* [online]. 2012, 1-598 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s 290.

¹⁹² DOŘIČÁK, Lukáš. *Věcné zaměření klauzuli nabytí od neoprávněného*. *Právní rozhledy*, 2017, č. 18, s. 611-617.

nesystematicky. Doříčák také navrhuje legislativní změnu, která by zajistila konzistentní ochranu pro všechny dobrověrné nabyvatele. Tento analogický výklad nezavrhuje ani E. Dobrovolná¹⁹³.

Jan Petrov¹⁹⁴ naopak v komentáři dochází k závěru, že ustanovení následující po § 1109 OZ na nemovité věci aplikovat nelze.

V případě, že by se na nemovité věci nezapisované do veřejného seznamu (například právě vinný sklep, jakožto podzemní stavbu se samostatným účelovým určením dle § 498 odst. 1 OZ), neaplikovali ustanovení § 1110–1111 OZ a nebylo by možné aplikovat ani speciální ustanovení § 1109 OZ, mělo by jistě právo opomenutého manžela dovolat se neplatnosti (§ 714 odst. 2 OZ) přednost před právem nabyvatele, neboť tomu by nebyla poskytována vůbec žádná ochrana.

Na druhou stranu, pokud se přizná výkladem *per analogiam* ochranu dle ustanovení § 1110 až 1111 OZ i nemovitým věcem nezapsaným ve veřejném seznamu, přichází opět stejný konflikt dobrověrného nabyvatele a opomenutého manžela jako v případě nabytí movité věci v případě a). Zajímavou odbočkou tohoto konfliktu by mohlo být, kdyby se na povrchu pozemku, kde se nachází vinný sklep, který není jeho součástí v právním smyslu a nedopadá na něj superficiální zásada, nacházela rodinná domácnost manželů dle § 747 OZ.

Toto ustanovení chrání rodinnou domácnost explicitně jen před dispozicemi s domem nebo bytem, kde se rodinná domácnost nachází. Nevztahuje se tedy ani na dispozice s pozemkem obecně, který je ale dle superficiální zásady součástí, respektive budova je součástí pozemku. Na druhou stranu smyslem a účelem ustanovení je „*zdržet se všeho a předejít všemu, co může bydlení znemožnit nebo ohrozit*“. Nabízí se pak otázka, jestli nelze výkladem dospět k tomu, že by v určitých případech mohla být zakázána manipulace s místem, kde se nachází rodinná domácnost v širším smyslu, jako je třeba prodej vinného sklepa, který je vedle rodinného domu, ve kterém se rodinná domácnost nachází. Lze si představit, že by se tím mohl výrazně zvýšit průtok lidí v podnapilém stavu chodících kolem rodinné domácnosti, kde mohou být nezletilé děti, a to by reálně mohlo ohrozit chod rodinné domácnosti.

V případě c), tedy nabytí pohledávky, se většina odborné veřejnosti shoduje, že nehmotnou věc, jakou je pohledávka, nabýt od neoprávněného podle ustanovení § 1109–1111 OZ nelze. Nabízelo by se to ze širokého výkladu věci dle ustanovení § 489 OZ, podle kterého je věci

¹⁹³ DOBROVOLNÁ, Eva. In: SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN: 978-80-7400-803-0, s. 405.

¹⁹⁴ PETROV, Jan. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 1190.

„vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“. Eva Dobrovolná¹⁹⁵ konstatuje, že převod pohledávky podléhá pravidlům závazkového práva, stejně jako například v Rakousku. Umožnit nabytí od neoprávněného by vedlo k nepraktickým důsledkům. Nepřipouští to ani A. Thöndel¹⁹⁶ z důvodu aplikace ustanovení § 979 OZ.

Obecně je nabytí nehmotných movitých věcí od neoprávněného spíše vyloučeno, a to s drobnou výjimkou v podobě podílu v obchodní společnosti (více v kapitole 7.1.1).¹⁹⁷

6.2.3 Návrhy *de lege ferenda*

Celkově shrnuto začíná být situace ohledně věcí zapsaných ve veřejných seznamech poměrně jasná, a to díky vlivu judikatury. V případě věcí nezapsaných ve veřejných seznamech, tedy zejména u movitých věcí, je zde ale pořád velká právní nejistota ohledně toho, kterému právu dát při ochraně přednost.

Stranou pozornosti zákona zůstávají též faktické právní úkony, na které se ustanovení § 714 OZ uplatňovat nemůže.¹⁹⁸ Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 14. srpna 2014, sp. zn. 22 Cdo 1160/2013, rozhodoval o situaci, kdy manžel vybral značnou finanční sumu z účtu, který byl součástí společného jmění, bez souhlasu své ženy. Soud rozhodl tak, že se tato suma započítá při vypořádání společného jmění.

S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že by stávající právní úprava potřebovala určité změny, aby byla zajištěna větší právní jistota a ochrana pro všechny zúčastněné strany, a to zejména v případě nabývání věcí nezapsaných ve veřejných seznamech. V případě, že se řešení těchto problémů ponechá judikatuře, může být řešení nejisté po dlouhou dobu.

De lege ferenda by se nabízelo zakotvit povinnost veřejného rejstříku, ve kterém by byly vedeny informace o manželském stavu jednotlivců a zda jejich společné jmění podléhá zákonnému

¹⁹⁵ DOBROVOLNÁ, Eva. In: SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN: 978-80-7400-803-0, s. 410, marg. č. 20.

¹⁹⁶ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVORÁK, Josef FIALA a A KOL. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek III (věcná práva)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-757-0, s. 362.

¹⁹⁷ PETROV, Jan. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 1181–1182, marg. č. 6.

¹⁹⁸ VEČEŘA, Petr. *Je ochrana opomenutého manžela při nakládání s majetkem v SJM dostatečná? Epravo.cz* [online]. 2021, 16.6.2021 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-ochrana-opomenuteho-manzela-pri-nakladani-s-majetkem-v-sjm-dostatecna-113157.html>.

režimu správy. Situace by mohla být upravena podobně, jako je tomu již nyní v případě seznamu listin o manželském majetkovém režimu a evidenci listin o manželském majetkovém režimu, které oba spravuje Notářská komora. Tento seznam a evidenci by mohly být pouze rozšířeny. Lidé by se tak mohli svobodně rozhodnout, zda si přejí, aby byla tato informace veřejně dostupná, a tedy byla zapsána do seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Seznam je totiž veřejný dle § 351 zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád.

V takovém případě by dávalo smysl dát přednost opomenutému manželovi, protože ten udělal vše, co bylo v jeho silách, aby se třetí osoby o této skutečnosti mohly dozvědět, a nabyvatel by v takovém případě nemohl být v dobré víře.

Pokud by nesouhlasili s veřejnou dostupností, informace by zůstala pouze v evidenci listin o manželském majetkovém režimu, která je dle § 2 předpisu Notářské komory ČR o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu neveřejná. Přednost by v takovém případě tedy mělo právo dobrověrného nabyvatele.

7 Podnikání a správa společného jmění manželů

Užitím majetku ze společného jmění k podnikání se zabývá ustanovení §715 odst. 1 OZ.

Zakotvuje, že má-li být část společného jmění použita k podnikání jednoho z manželů, je třeba napoprvé souhlasu nepodnikajícího manžela, nejedná-li se o *míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů*. A contrario k užití části společného jmění v nepatrné hodnotě není souhlas potřeba. Také pokud podnikají manželé společně, ustanovení se neuplatní.¹⁹⁹ Vzhledem ke speciální úpravě i nutnosti souhlasu druhého manžela lze říci, že se ani v tomto případě nedá hovořit o běžné správě.²⁰⁰

Jak vyplývá z ustanovení § 715 odst. 1 OZ, souhlasu je třeba pouze při prvním použití. V praxi to znamená, že se netřeba dožadovat souhlasu zejména s opětovným využitím stejné části majetku k podnikání, stejně jako s využitím transformovaného majetku (za peníze ze společného jmění nakoupí manžel-podnikatel zboží, které dále prodává).²⁰¹

Za podnikatele je dle § 420 odst. 1 OZ považován ten, „*kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku*“. Z toho vyplývá, že podnikáním se rozumí samostatná soustavná činnost vykonávaná na vlastní účet a odpovědnost za účelem dosažení zisku.

Chybí-li souhlas k užití části majetku, má opomenutý manžel právo dovolat se neplatnosti. Půjde tedy opět o neplatnost relativní dle § 586 OZ. Pokud opomenutý manžel souhlas udělí dodatečně, ztrácí možnost dovolat se neplatnosti.²⁰²

Nejde o souhlas se začátkem podnikatelské činnosti, ale výhradně o souhlas s prvním užitím části ze společného jmění k podnikání.²⁰³ Souhlas má za následek, že užití části společného jmění nebude postiženo relativní neplatností, ale nevylučuje oprávnění druhého manžela společný majetek užívat (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2004, sp. zn. 22 Cdo 1731/2003).

¹⁹⁹ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 375.

²⁰⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 143.

²⁰¹ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 378.

²⁰² KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 782, marg. č. 2.

²⁰³ Tamtéž.

Zákon na souhlas neklade žádné konkrétní formální požadavky. Odborná veřejnost rozlišuje zejména dva typy souhlasu:

- a) souhlas generální;
- b) souhlas k užití konkrétní části společného jmění.

Možnost a), tedy generální souhlas, představuje obecný souhlas k použití jakéhokoliv majetku ze společného jmění k podnikání.²⁰⁴ V takovém případě však půjde o úpravu zákonného režimu správy dle ustanovení § 722 OZ a bude na něj kladen formální požadavek, aby se jednalo o formu veřejné listiny.²⁰⁵

Na možnost b) nejsou kladeny žádné formální požadavky a souhlas může být udělen k jedné nebo více částem společného jmění.²⁰⁶

Literatura také dovodila, že souhlas bude dostatečný i v případě, že bude adresovaný pouze třetí osobě, která je adresátem právního jednání podnikajícího manžela.²⁰⁷

Pokud manžel odmítá souhlas udělit, nic patrně nebrání užití ustanovení § 714 odst. 1 věty druhé OZ, tedy možnosti obrátit se na soud s požadavkem, aby nahradil souhlas soudním rozhodnutím.

Co se týká míry přiměřené majetkovým poměrům manželů, existuje k tomuto pojmu již poměrně bohatá judikatura týkající se občanského zákoníku 1964, ze které lze dle komentářové literatury²⁰⁸ vycházet i nadále. Např. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 22 Cdo 2498/2013, uvedl, že se musí vycházet zejména z toho, jakým způsobem manželé hospodaří, jaké činí transakce a jaké vykonávají právní úkony. Zároveň se musí posuzovat i celkové majetkové poměry manželů. Nejvyšší soud uzavřel, že za přiměřené majetkovým poměrům lze považovat zejména ty závazky, „*k jejichž úhradě manželé disponují potřebnými finančními prostředky, jejichž použití nebude pro jejich celkovou majetkovou sféru představovat výraznější dopad*“.²⁰⁹ Posuzování bude tedy značně individuální stejně jako v případě posuzování, co ještě

²⁰⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 146.

²⁰⁵ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 377.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 376.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 376.

²⁰⁸ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 782, marg. č. 2.

²⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 22 Cdo 2498/2013, dostupné ze: www.nsoud.cz.

lze považovat za běžnou správu. Ovšem nepanuje shoda na tom, zda by měla převážít individuální složka či zda by měly být rozhodující majetkové poměry určité ekonomicko-sociální vrstvy.²¹⁰

Autorka práce zastává názor, že by jednoznačně měla převažovat individualizovaná složka posuzování majetkových poměrů, protože to povede k přesnějšímu a spravedlivějšímu rozhodování. Zcela jednoznačně mohou mít i na první pohled podobné rodiny odlišné a specifické výdaje, například dle toho, v jaké životní fázi se členové rodiny nacházejí. Jejich rozpočty mohou být z toho důvodu diametrálně odlišné z důvodu zdravotních nákladů nebo nákladů na nezletilé děti. Avšak určitě zde musí být přítomné i objektivizační hledisko stejně jako u posuzování, co je ještě běžná správa dle § 714 odst. 1 OZ, neboť by posuzování mělo být z důvodu právní jistoty opět co nejzřejmější i pro třetí osoby.

7.1 Použití části ze společného jmění k nabytí podílu v obchodní korporaci

V ustanovení § 715 odst. 2 OZ jsou upraveny další dvě specifické situace vymykající se běžné správě společného jmění. Ustanovení stanoví, že odstavec jedna se uplatní obdobně, má-li být součástí společného jmění užitá k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu (dále jen „obchodní korporace“ dle § 1 odst. 1 ZOK). Dále také pokud je důsledkem nabytí podílu ručení za dluhy obchodní korporace v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželům.

V první specifické situaci, kdy jeden z manželů nabývá podíl v obchodní korporaci úplatně za majetek, který je částí společného jmění, je tedy opět potřeba souhlasu druhého manžela.

Spadá sem například jednání směřující k založení obchodních korporací, přistoupení k obchodní korporaci nebo nabytí účastnických cenných papírů v akciové společnosti.²¹¹ Nejspíše nejde o nabytí podílu v osobních společnostech, kde by byla dána povinnost společníka ručit neomezeně za dluhy společnosti, neboť pro tento případ existuje druhá část věty v § 715 odst. 2 OZ.

²¹⁰ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, s. 375.

²¹¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 147.

Absence souhlasu opomenutého manžela vyvolává možnost dotčeného manžela domoci se relativní neplatnosti. Namítne-li neplatnost, bude jednání neplatné *ex tunc*, nenamítne-li, zůstane jednání platné.²¹²

V druhém případě nejde o nabytí podílu za část majetku ze společného jmění, neboť nemusí být žádný vklad ani třeba, ale o nabytí podílu v konkrétní obchodní korporaci, která zakládá „ručení za dluhy v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům“. Patrně se zde bude jednat především o obchodní korporace, kde převažuje osobní složka a společníci ručí za dluhy společně a nerozdílně neomezeně ze svého vlastního majetku.

To je typicky veřejná obchodní společnost (§ 95 a následující ZOK) a komplementář v komanditní společnosti (§ 118 a následující ZOK). Občanský zákoník vyžaduje souhlas druhého manžela a tím chrání společné jmění manželů proti důsledkům ručení. Naopak u nabytí podílu v obchodní korporaci, kde takové riziko při splacení vkladové povinnosti nehrozí, jakými je společnost s ručením omezeným (§ 132 odst. 1 ZOK) nebo akciová společnost, kde společníci neručí nikdy za dluhy, není souhlasu manžela a *contrario* třeba. Opomenutý manžel má stejnou možnost obrany jako v případě mimořádné správy i užití společného jmění k podnikání.²¹³ Absence souhlasu vyvolá relativní neplatnost.

Opět zde současný občanský zákoník používá neurčitý právní pojem *přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům*. Lze však těžko předvídat předem k datu nabytí účasti na obchodní korporaci, zda tomu tak skutečně bude. Ovšem v případě neomezeného ručení lze říci, že riziko je značné.²¹⁴

K samostatnému nabytí podílu v obchodní korporaci, nejedná-li se a *contrario* o nabytí za prostředky ze společného jmění, není souhlasu druhého manžela třeba, protože se uplatní obecné pravidlo, dle kterého k nabytí aktiv zásadně netřeba souhlasu.²¹⁵

Toto ustanovení dopadá zásadně na případy, kdy manžel nabývá podíl v korporaci právním jednáním, tedy ze své vlastní vůle. Například se nevztahuje na případy dědění.²¹⁶

²¹² PSUTKA, Jindřich, In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-795-8, s. 194, marg. č. 4.

²¹³ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 147.

²¹⁴ MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1, str. 381.

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Tamtéž.

7.1.1 Nabytí obchodního podílu od neoprávněného

Za zmínku stojí, že nově by mělo být možné nabyt od neoprávněného i podíl v obchodní společnosti jakožto movitou věc a to dle § 1109 až 1111 OZ (srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. dubna 2022, sp. zn. 5 Cmo 24/2022). Připouští to i odborná literatura.²¹⁷

Platí tedy stejné podmínky, které byly uvedeny v kapitole 6.2.2, je třeba řádný právní titul a dobrá víra. Pokud jde o obecné nabytí od neoprávněného dle § 1111 OZ, dobrá víra se zde nepresumuje a nabyvatel ji musí prokazovat. Vrchní soud se přiklonil k názoru, že k prokázání dobré víry nestačí poukázat na zápis v obchodním rejstříku, neboť obchodní rejstřík není veřejným seznamem. Soud také judikoval, že se dobrá víra má posuzovat zásadně *ex ante* vzhledem k tomu, jak se situace jevila ve chvíli právního jednání, nikoliv vyžadovat takovou míru péče, jakou by nabyvatel mohl soustředit na dané právní jednání, kdyby věděl, že se situace ukáže být problematická.²¹⁸

I zde tedy může potenciálně vzniknout konflikt mezi právem opomenutého manžela dovolat se neplatnosti právního jednání, se kterým nedal souhlas dle ustanovení § 714 odst. 2 OZ, a právem dobrověrného nabyvatele dle § 1109 až 1111 OZ.

7.1.2 Správa podílu v obchodní korporaci

V situaci, kdy jeden z manželů nabude podíl v obchodní korporaci a tento podíl se také stane součástí společného jmění dle § 709 odst. 3 OZ, dříve vyvstávaly otázky ohledně správy tohoto podílu. Před novelou občanského zákoníku nebylo zcela jasné, zda se společníky stávají oba manželé současně a případně pokud ano, která pravidla týkající se správy tohoto podílu aplikovat. Obě možnosti vykladu měly své zastánce i odpůrce.²¹⁹

Novelou dnešního občanského zákoníku, provedenou zákonem č. 460/2016 Sb., však byla tato nejistota legislativně vyřešena, a to přidáním této věty: „*Nabytí podílu nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev.*“ Tím zákonodárce jasně stanovil, že druhý manžel se automaticky nestává společníkem v obchodní společnosti jen

²¹⁷ Například PETROV, Jan. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 1181, marg. č. 6 nebo ZVÁRA, Michael. *Nabytí podílu od neoprávněného ve společnosti s ručením omezeným na základě smlouvy o převodu podílu*. *Obchodněprávní revue*, 2017, č. 7-8, s. 193-198.

²¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. dubna 2022, sp. zn. 5 Cmo 24/2022, dostupné ze: www.nsoud.cz.

²¹⁹ Např. BEZOUŠKA, Petr, HAVEL, Bohumil. *Podíl v obchodní korporaci ve společném jmění manželů, prý vše jasné....* *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 4, s. 97-101.

na základě toho, že jeden z manželů nabude podíl, s výjimkou bytových družstev. Důvodová zpráva vysvětluje, že šlo o natolik naléhavou záležitost, že ji nešlo ponechat na soudní praxi.²²⁰

Nyní je tedy zřejmé, že se druhý manžel společníkem v obchodní společnosti automaticky nestává. Tímto způsobem byla otázka řešena i za účinnosti předchozího občanského zákoníku (srov. § 143 odst. 2 OZ 1964).

I když novela vnesla jistotu pro řešení budoucích případů, tato otázka zůstává stále relevantní pro období od začátku účinnosti nového občanského zákoníku do začátku účinnosti novely. Pravděpodobně však nedojde k odklonu od minulé i budoucí právní úpravy.²²¹

Přestože podíl spravuje výlučně jen jeden z manželů, dochází zde přesto k jakémusi rozštěpení týkajícího se dispozice s podílem, neboť ta se stále řídí ustanoveními o správě společného jmění dle § 713 a § 714 OZ. To například znamená, že nelze zcizit nebo zatížit podíl v obchodní korporaci bez souhlasu opomenutého manžela, respektive ten se může dovolat neplatnosti.

7.1.3 Nabytí družstevního podílu v bytovém družstvu

Výjimku z pravidla, že se druhý manžel nestává společníkem obchodní korporace, představuje bytové družstvo. Členství v bytovém družstvu jednoho manžela zakládá členství i pro druhého manžela, respektive zakládá jejich společné členství dle § 739 odst. 1 ZOK. To je logické vzhledem ke specifické povaze bytového družstva, jehož účelem je zajišťování bytových potřeb, které mají oba manželé.²²² Povinnosti i práva spojená s tímto podílem náleží oběma manželům společně a nerozdílně, to znamená, že mají dohromady pouze jeden hlas.²²³

Členství manželů vzniká okamžikem, kdy nabydou podíl v družstvu do společného jmění dle § 739 odst. 1 ZOK. Zaniká pak vypořádáním společného jmění nebo marným uplynutím lhůty pro vypořádání dle § 739 odst. 2 ZOK.

Je-li s družstevním podílem spojeno právo uzavřít nájemní smlouvu, půjde o smlouvu o společném nájmu manželů, jestliže je družstevní podíl již spojen s nájmem, půjde o společný nájem manželů dle § 745 ZOK. Pokud se přemění společné členství manželů na výlučné členství jen jednoho z manželů, trvá dál jejich společné nájemní právo (§ 746 ZOK).

²²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony [online]. 2016, [cit. 2024-05-01]. Dostupné ze: www.beck-online.cz.

²²¹ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN: 978-80-7400-747-7, s. 773, marg. č. 16.

²²² Tamtéž.

²²³ CILEČEK, Filip In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-799-6, s. 1269, marg. č. 5.

Jestliže má nájemní právo k bytu v bytovém družstvu jeden z manželů ještě před uzavřením manželství, uzavřením manželství vznikne i druhému manželovi nájemní právo dle § 747 ZOK, avšak nevzniká zde společné členství v bytovém družstvu.²²⁴ Zanikne-li právo jednoho manžela, zanikne i odvozené právo druhého manžela.

²²⁴ CILEČEK, Filip In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-799-6, s. 1269, marg. č. 5.

Závěr

Tradice společného jmění manželů v České republice není až tak dlouhá, jelikož se v právní úpravě objevuje teprve od roku 1998. Nicméně tato doba je přesto dostatečně dlouhá na to, aby dala vzniknout řadě judikatury, která pomáhá spravedlivě vykládat mnohdy nejednoznačná ustanovení zákona. Avšak i po účinnosti nynějšího občanského zákoníku zůstává významná část judikatury relevantní a nová judikatura stále přichází.

To je například případ institutu *obvyklého vybavení rodinné domácnosti*, kde se většinou odborná literatura shoduje, že i přes ne zcela šťastnou formulaci zákonodárce nebylo cílem popřít, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti může být i nadále součástí společného jmění. Tuto interpretaci následně potvrdil i Nejvyšší soud.

Rovněž se ukázalo, že zdánlivě nenápadné ustanovení o ochraně rodinné domácnosti (§ 747 OZ) má úzkou souvislost se správou společného jmění a je klíčové při konfliktu mezi dobrověrným nabyvatelem a opomenutým manželem.

Obecně lze v právní úpravě správy společného jmění pozorovat snahu zákonodárce chránit slabší stranu a rodinu obecně. To se projevuje prostřednictvím institutu relativní neplatnosti, pokud jedná jeden z manželů bez souhlasu opomenutého manžela. Možnost dovolat se neplatnosti nalezneme jak u ostatní správy v obecné rovině, tak konkrétně i u institutů obvyklého vybavení rodinné domácnosti a ochrany rodinné domácnosti, kde je ochrana ještě silnější. Ochrana je opomenutému manželovi poskytnuta i při použití majetku k podnikání jednoho z manželů a také při nabytí podílu v obchodní společnosti.

Tato situace ale vede k problémům, neboť v současném občanském zákoníku lze nabyt od neoprávněného. Dobrověrnému nabyvateli je poskytnuta ochrana, což vede ke konfliktu s právem opomenutého manžela dovolat se neplatnosti. Avšak zákon toto explicitně neřeší. Judikatura naznačuje příklon k ochraně dobrověrného nabyvatele v případech, kdy je o nemovitou věc zapsanou ve veřejném seznamu, ve kterém je chybně zapsán jako vlastník pouze jeden z manželů, nikoliv jako společné jmění obou manželů. Případy dobrověrného nabytí movitých věcí však zatím nebyly ve vztahu k právu opomenutého manžela dovolat se neplatnosti řešeny, což vede k právní nejistotě. *De lege ferenda* lze navrhnout stanovení jasnějších pravidel pro určení či ochraně dát a v jaké situaci přednost, zejména u nabytí movitých věcí od neoprávněného.

Závěrem lze říct, že i když se právní úprava snaží relativně komplexně postihovat různé situace, a přitom si zachovat srozumitelnost, byla by přesto vhodná některá upřesnění umožňující lepší ochranu všech osob. Role judikatury v této právní oblasti bude i nadále zásadní, protože zůstávají i nadále některé nedořešené otázky, ať už to je nabytí od neoprávněného či

pasivní solidarita manželů. Zároveň je důležité si uvědomit, že vliv judikatury je vhodný, protože výklad spousty neurčitých pojmů (např. *záležitosti, které nelze považovat za běžné*) bude z principu vždy silně individuální.

Seznam zkratk

Společné jmění – Společné jmění manželů

OZ, občanský zákoník – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OZ 1964, občanský zákoník 1964 – Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

IZ – Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon

TZ – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

LZPS – Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod

KZ – Zákon č. 256/2013 Sb., katastrální zákon

Seznam použitých zdrojů

1 Nový Seznam použité literatury

1. BEZOUŠKA, Petr, HAVEL, Bohumil. *Podíl v obchodní korporaci ve společném jmění manželů, prý vše jasné....* Obchodněprávní revue, 2015, č. 4, s. 97-101
2. DOŘIČÁK, Lukáš. *Věcné zaměření klauzulí nabytí od neoprávněného.* Právní rozhledy, 2017, č. 18, s. 611-617.
3. DVOŘÁK, Jan a SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře.* 3. vyd. Právní rukověť. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7.
4. DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné.* 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3.
5. FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720).* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN: 978-80-7400-869-6.
6. FINDEJS, Stanislav; JURÁTKOVÁ, Petra; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kolektiv autorů. *Občanský zákoník – Komentář s judikaturou.* Svazek VI - Manželství (§ 655-770). CODEXIS publishing, 2018 [cit. 30.04.2024]. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.
7. KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3
8. *Komentář k zákonu o právu rodinném.* 3. vyd. Praha: Orbis, 1954.
9. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo.* 3. vydání. Academia iuris. Praha: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-877-1.
10. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975).* Komentář. [online]. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020 [cit. 2024-05-08]. ISBN 978-80-7400-795-8. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>.
11. KRÁLÍK, Michal. *Společné jmění manželů a rok 2020.* Právní rozhledy, 2021, č. 3, s. 88-98
12. KRATOCHVÍL, Zdeněk (ed.). *Nové občanské právo.* Praktické příručky. Praha: Orbis, 1965

13. KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-741-6.
14. LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN: 978-80-7400-852-8.
15. LAVICKÝ, Petr. *Význam domněnky dobré víry pro rozdělení důkazního břemena v civilním řízení soudním*. Právní rozhledy, 2017, č. 13-14, s. 464-470.
16. MALENOVSKÝ, Radek. *K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM sjednaného jen jedním z manželů*. Právní rozhledy, 2008, č. 20, s. 747-754.
17. MALIŠOVÁ, Tereza. *Glosa k rozsudku Nejvyššího soudu ohledně zřízení zástavního práva k nemovité věci, ve které se nachází rodinná domácnost*. Právní rozhledy, 2020, č. 23-24, s. 840-843
18. MATĚNA, Marek. *Nebyl vlastník v určitých případech za socialismu chráněn lépe než dnes?*. Iurium Scriptum, 2018, č. 2, s. 18-26.
19. MELZER, Filip. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. Vydání první. Komentátor. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-87576-73-1.
20. MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Studijní texty. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.
21. NOVOTNÝ, Petr; IVIČIČOVÁ, Jitka; SYRŮČKOVÁ, Ivana a VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Právo pro každého. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4.
22. PALÁSEK, Milan. *Vybrané otázky týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti*. Právní rozhledy, 2017, č. 20, s. 696-700
23. PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, ISBN: 978-80-7400-747-7.
24. PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7.
25. RADVANOVÁ, Senta a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2.
26. SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN: 978-80-7400-803-0.
27. ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Pocta Milaně Hrušákové*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN: 978-80-7400-859-7.

28. ŠÍNOVÁ, Renáta a ŠMÍD, Ondřej. *Manželství*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-046-8.
29. ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-799-6.
30. ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a A KOL. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek VI (závazkové právo – druhá část)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-955-0.
31. ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a A KOL. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek III (věcná práva)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-757-0.
32. TRYZNA, Jan. Nemo plus iuris transferre potest. Anebo ano?. *Jurisprudence*. 2016, 2016 (3), 3-10. ISSN 1802-3843.
33. ZUKLÍNOVÁ, Michaela, David ELISCHER, Hana NOVÁ, Dita FRINTOVÁ, Ondřej FRINTA a Ondřej MOCEK. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.). Komentář. Svazek II (rodinné právo)*. 2. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-464-4.
34. ZVÁRA, Michael. *Nabytí podílu od neoprávněného ve společnosti s ručením omezeným na základě smlouvy o převodu podílu*. *Obchodněprávní revue*, 2017, č. 7-8, s. 193-198.

2 Seznam použitých internetových zdrojů

1. *Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony* [online]. 2016, [cit. 2024-05-01]. Dostupné z: www.beck-online.cz
2. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník* [online]. 2012, 1-598 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
3. JIŘÍ, Nekl. *Vinný sklep z hlediska stavebního i provozního*. *Tzbinfo* [online]. 2020, 25.10.2020 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://stavba.tzb-info.cz/hruba-stavba/21343-vinny-sklep-z-hlediska-stavebniho-i-provozniho>
4. MIKULÍN, Honza. *Prodej věcí ve vylučném vlastnictví – zisk může být součástí SJM*. *ePeníze* [online]. 2021 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.epenize.eu/prodej-veci-ve-vylucnem-vlastnictvi-zisk-muze-byt-soucasti-sjm/>

5. PSUTKA, Jindřich. Společné jmění manželů v judikatorní retrospektivě – aneb stručný příspěvek k problematice kontinuity dřívější rozhodovací praxe v poměrech stávající úpravy. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica* 2 [online]. Nakladatelství Karolinum, 2022, 2022(2), s. 67-79 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: doi:10.14712/23366478.2022.18.
6. *Rodinný stav* [online]. 2021 [cit. 2024-05-26]. Dostupné z: <https://scitani.gov.cz/rodinny-stav>
7. VEČEŘA, Petr. *Je ochrana opomenutého manžela při nakládání s majetkem v SJM dostatečná?* *Epravo.cz* [online]. 2021, 16.6.2021 [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-ochrana-opomenuteho-manzela-pri-nakladani-s-majetkem-v-sjm-dostatecna-113157.html>

3 Seznam použitých právních předpisů

1. Zákon č. 256/2013 Sb., katastrální zákon
2. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
3. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
4. Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon
5. Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod
6. Zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád
7. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
8. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
9. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
10. Zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení
11. Zákon č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských
12. Zákon č. 320/1919 Sb., o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství
13. Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
14. Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský
15. Předpis notářské komory ČR o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu

4 Seznam použité judikatury

1. Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2014, sp. zn. I ÚS 2219/12
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. dubna 2024, sp. zn. 22 Cdo 2151/2022
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2024, sp. zn. 22 Cdo 304/2024

4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2023, sp. zn. 22 Cdo 3831/2022
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2022, spis. zn. 22 Cdo 2696/2009
6. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2022, sp. zn. 22 Cdo 3127/2020
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2021, sp. zn. 22 Cdo 3575/2020
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2020, sp. zn. 21 Cdo 3017/2019
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2019, č. j. 222 Cdo 4659/2018
10. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2018, sp. zn. 20 Cdo 953/2018
11. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. července 2017, sp. zn. 22 Cdo 2390/2017
12. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. září 2015, sp. zn. 22 Cdo 1671/2015
13. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2015, sp. zn. 29 ICdo 32/2013
14. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. srpna 2014, sp. zn. 22 Cdo 1160/2013
15. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 22 Cdo 2498/2013
16. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2009, sp. zn. 22 Cdo 4414/2007
17. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 33 Cdo 373/2007
18. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007
19. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. června 2008, sp. zn. 29 Odo 963/2006
20. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2007, sp. zn. 32 Odo 1411/2005
21. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. září 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005
22. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006
23. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2004, sp. zn. 32 Odo 529/2003
24. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. června 2004, sp. zn. 26 Cdo 227/2004
25. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2004, sp. zn. 22 Cdo 1731/2003
26. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. října 1971, sp. zn. 1 Cz 93/71
27. Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. února 1972, Cpj 86/71, uveřejněné pod číslem 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek
28. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2023, sp. zn. 22 Cdo 3368/2022
29. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. července 2021, sp. zn. 26 Cdo 3286/2020
30. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2020, sp. zn. 27 Cdo 629/2019
31. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. března 2020, sp. zn. 26 Cdo 1859/2019
32. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2019, sp. zn. 22 Cdo 124/2019
33. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. dubna 2012, sp. zn. 22 Cdo 3069/2010
34. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. dubna 2022, sp. zn. 5 Cmo 24/2022-620
35. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 12. října 2020, čj. j. KSPH 74 ICm 1079/2020

36. Rozsudek Krajského soudu v Brně, ze dne 16. června 2022, sp. zn. 58 Co 184/2021
37. Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 10. ledna 2024, sp. zn. Co 268/2023
38. Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě z 26. května 2015, sp. zn. 18 C 234/2014

[Správa společného jmění manželů v zákonném režimu]

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá správou společného jmění manželů v zákonném režimu.

V úvodních kapitolách je stručně shrnuta historie právní úpravy společného jmění manželů. Právní úprava se postupně vyvíjela od oddělených jmění po nynější *společné jmění manželů*, které existuje od roku 1998. Rodinné právo obecně jakožto i manželské majetkové právo se měnilo podle kulturních i politických transformací společnosti.

Další část práce se věnuje pojmu společné jmění manželů včetně jeho obsahu, tedy pasiv i aktiv.

Jádro práce spočívá v analýze zákonného režimu správy společného jmění, uvádí konkrétní příklady a problémy, které se mohou vyskytnout. Nejdříve práce definuje některé související pojmy, jako je například *rodinná domácnost* či *obvyklé vybavení rodinné domácnosti*. Ty jsou následně důležité v kapitolách o správě společného jmění manželů.

Práce se zabývá jak běžnou správou, tak zejména správou neběžnou; ostatní správou. V právní úpravě lze pozorovat snahu zákonodárce chránit slabšího manžela jak při obecné správě, tak i pomocí institutu *obvyklého vybavení rodinné domácnosti* či *rodinné domácnosti* nebo úpravě podnikání, pokud je použit majetek ze společného jmění. Tato ochrana se střetává s právy třetích osob, zejména dobrověrných nabyvatelů. Diplomová práce ilustruje a rozřazuje různé druhy konfliktů, ke kterým buď již došlo nebo potenciálně může dojít. Zásadní rozdíl spočívá v tom, zda se jedná o věc zapsanou či nezapsanou ve veřejném seznamu. Zároveň navrhuje možné zlepšení právní úpravy *de lege ferenda*.

V neposlední řadě se práce zabývá také správou společného jmění ve vztahu k podnikání. Zejména se zaměřuje na použití části majetku ze společného jmění k podnikání nebo k nabytí podílu v obchodní korporaci. I v tomto případě se vyskytuje konflikt spočívající v nabytí od neoprávněného.

Klíčová slova:

[ostatní správa společného jmění, společné jmění manželů, správa společného jmění manželů]

[The administration of Community Property of Spouses in the Statutory Regime]

Abstract

This thesis addresses the administration of community property of spouses in the statutory regime. The initial chapters briefly summarize the history of legal regulation of community property of spouses. The legal framework has evolved from separate property systems to the current community property system, the exact legal term has been in place since 1998. Family law in general, as well as marital property law, has changed in response to cultural and political transformations in society.

The next part of the thesis deals with the concept of community property of spouses, including its contents. The core of the thesis lies in the analysis of the statutory regime for administering community property, providing specific examples and problems that may arise. Initially, the thesis defines some related terms, such as family household and usual household equipment. These are later important in the chapters on the administration of community property of spouses.

The thesis examines both ordinary administration and, more specifically, other types of administration where the consent of both spouses is needed. The legal regulation demonstrates the legislator's effort to protect the weaker spouse, both in general administration and through the institution of usual household equipment or the family household, and the regulation of business activities when community property is used. This protection conflicts with the rights of third parties, particularly *bona fide* purchasers. The thesis illustrates and categorizes various types of conflicts that have either already occurred or may potentially arise. The fundamental difference lies in the property in question being registered in a public register or not. Additionally, it proposes possible improvements to the legal regulation *de lege ferenda*.

Finally, the thesis also addresses the administration of community property in relation to business activities. It particularly focuses on the use of part of the community property for business purposes or to acquire a share in a business corporation. In this case, there is also a conflict involving acquisition from an unauthorized person.

Key words:

[administration of community property of spouses, community property of spouses, other administration of community property]